

Türkiye'de İnsan Hakları

DEVİRİMCİ
İŞÇİ

Türkiye'de
insan
Hakları

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI

İnsan Hakları Kavramı, çok sayıda farklı kavramlar ve tanımlarla tanımlanmış bir kavramdır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları Kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır. İnsan hakları kavramı, 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile tanımlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Türkiye'de İnsan Hakları	1
Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi	2
Yazara en uzun hapis cezası Türkiye'de	6
1402 Kurbanlarının sayısını bilen yok	9
Bir milyon fişliye umut	16

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI

İnsan Hakları kavramı son yıllarda Türkiye toplumunun ve kamuoyunun gündemine daha yoğun bir şekilde girmiş bulunmaktadır. Bunun nedeni ise, özellikle 1980 Eylül'ünden sonra başlayan yeni dönemdir -ki 12 Eylül 1980'de 5 kişilik bir askeri cunta Türkiye'de yönetime el koyarak mevcut iktidarı devirmiş, başta Parlamento ve siyasi partiler olmak üzere o güne kadar mevcut olan tüm kurum ve kuruluşları kapatmış ve ülkeyi yıllarca tam bir dikta rejimi ile idare etmiştir. - işte bu dönemde Türkiye'de olup bitenler Türkiye insanını insan hakları olayına yöneltmiştir. Bu amaçla 1985'den itibaren belirli çabaların gündeme gelmesini sağlamıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları konusunda daha öncesinde ciddi bir çabaya rastlanamaz. 1946'larda, "İnsan Haklarını Koruma Derneği" adlı ve bizzat o günün yönetimi tarafından B.M'ye üye olmak için kurulan bir dernek mevcuttu. Ancak dediğimiz gibi amaç gerçek anlamda insan hakları savunuculuğu yapmak değildi.

-O günlerde B.M. üye olabilmenin temel koşulu demokratik bir yönetime sahip olmak ve 10 Aralık 1948'de yasalanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini kabul etmiş olmaları.-

O döneme kadar Türkiye'de bulunmayan Sendikalar hak ve özgürlükler de gene belirli amaçlar için yasal olarak kabul edilmiş ve Devletin desteğiyle ilk sendikalar -Türk-İş- kurulmuştu.

Bütün bunlara rağmen Türkiye her dönem insan haklarının açıkça çiğnendiği, Anti-demokratik bir ülke oldu. 1961 Anayasası bu konuda önemli olanaklara sahip bir belge idi. Ancak pratik uygulanamıyordu. Çünkü Anayasada her çeşit demokratik hak ve özgürlük sözlü olarak kabul edilmiş olmasına karşın T.C ceza yasası başta olmak üzere pek çok yasa Anayasada belirtilen hak ve özgürlüklerin kullanılmasına engel oluşturan maddelerle doluydu.

Örnek: Anayasa'da herkesin din, dil, ulus, cinsiyet v.b olmaksızın düşüncelerini söyleyebileceği, bunları sözle, yazıyla, resimle ifade edebileceği v.s söylenir. Oysa T.C.K 141-142 ve 163. maddeleri başta olmak üzere pek çok madde de düşünceler ve bu düşünceler doğrultusunda örgütlenip toplumsal yaşama katılmak suç sayılmıştır. Bu maddeler 1936 yılında, İtalyan Ceza Yasası'ndan hemen hemen değiştirilmeden olduğu gibi T.C.K'ya alınmışlardır. Bilindiği gibi 1930 İtalyan Ceza Yasası Musollini faşizminin dayandığı temel ceza yasasıdır.

Türkiye toplumu ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, ahlaksal, v.b her alanda sürekli bir bunalım içindedir. Politik plandaki sürekli istikrarsızlık son 30 yıla sığdırılan 3 askeri darbeye ifadesini bulmuştur. Darbelere yol açan nedenler çok çeşitlidir. Darbelerin tümünde de amaç belirli sınıf ve katmanların yararına olmak üzere bunalımdan çıkışı sağlamaktır ve bunun en kolay yolu ise belirli sınıf ve katmanların ekonomik, sosyal ve siyasal haklarını yok etmekten geçmektedir.

Nitekim 1960'daki darbeden sonra 1961 Anayasası'nda ifadesini bulan "demokratik bir devlet oluşturma" amacından hızla vazgeçilmiş, daha 1962'den başlayarak 61 Anayasası ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu anayasayı ortadan kaldırma doğrultusundaki bu sistemli çabalar Türkiye tarihinde 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbeleri olarak geçen 2 önemli askeri darbe döneminde gündeme gelmiştir. Anayasanın pek çok demokratik içerikli maddeleri 12 Mart döneminde değiştirilmiş, ancak buna rağmen bunalımdan çıkış sağlanamamıştır. Tersine bunalım giderek derinleşmiş ve ülke tam bir iç savaş ortamına gelmiştir. İç savaşta taraflardan birisi ülkedeki her çeşit demokratik özgürlüğü ve temel insan haklarını yok ederek ülkeyi tam bir dikta rejimi ile idare etmeyi amaçlayan sınıflar ve onları resmi-sivil militarist güçleri oluştururken diğer tarafı ise ülkenin yoksul ve emekçi sınıfları oluşturuyordu. Amaçları demokrasi ve insan haklarına yapılan saldırıları durdurmak, giderek daha adil ve baskısız bir düzenin kurulmasını sağlamaktı.

Ülkeyi idare eden egemen sınıflar bunalıma ve iç savaşa 12 Eylül 1980'de Askeri Darbe yaparak müdahale ettiler. Ve Türkiye tarihinde 12 Eylül 1980 ile yeni bir dönem başladı. Dönemin temel özelliği militarist güçleri ve faşist terör metodlarını yaygın bir şekilde kullanarak, her çeşit insanlık dışı yöntemle başvurarak ülkede ekonomik ve siyasi istikrarı yönetici sınıflar lehine sağlamaktı.

Bu amacı gerçekleştirmek için toplumun tüm kesimlerine yönelik bir baskı ve sindirme hareketi başladı. Son 40 yılda Türkiye'de insan hakları ve demokrasi adına -azda olsa elde edilebilen- ne varsa hepsi bir çırpıda silinip süpürüldü. Bu dönem Türkiye'si, demokrasi ilkelerinin uluslararası hukuk normları ile insan haklarının en çok ihlal edildiği ülkelerden biri haline geldi.

Şimdi özellikle insan hakları ihlallerinin nasıl gerçekleştiğini, çeşitli uluslararası belgelerle kıyaslamalar yaparak anlatmaya çalışalım.

Söz konusu belgeler, bugün artık insanlık için vazgeçilmez hakların varlığını meşrulaştıran ve neredeyse tüm dünyada genel kabul gören -en azından kağıt üzerinde de olsa- tüm ulusal anyasalara da giren -ki Türkiye'de bu uluslararası sözleşmelerin hemen tümüne imza atmıştır- temel insan haklarını içermektedir.

Üç temel belge bunları düzenlemektedir. Bu belgeler:

- 1-) Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi.
- 2-) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.
- 3-) Helsinki nihai belgesinde formüle edilen "Demokrasi ve İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi"dir.

Her üç belgedeki insan haklarının korunup geliştirilmesi ve denetlenmesi için çeşitli organlar oluşturulmuştur. Bun-

ların başlıcaları: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu ve Helsinki Kararlarını İzleme Komitesi'dir.

Bu kuruluşların dışında dünyadaki insan haklarının korunmasını amaç edinen pek çok kuruluşta mevcuttur. Bunların arasında Uluslararası Af Örgütü, Kızıl Haç ve Kili-seler Birliği'ni sayabiliriz.

İşte bu kuruluşların tümü 1980-1987 tarihleri arasında Türkiye'deki durumu yakından izlediler ve her yıl gelişmeleri hazırladıkları raporlarla dünya kamuoyuna duyurdular.

Kuşkusuz bu raporlarda yer alan gerçekler Türkiye'de meydana gelen olayların çok küçük bir bölümünü yansıtıyordu. Deyim yerindeyse, Buzdağının su üzerinde kalan ve görünen kısmıydı.

Oysa Türkiye'de çok daha köklü ve derin olumsuzluklar yaşanıyordu. Ülke tam bir dikta rejimi ile idare ediliyor, en temel insan hakları ayaklar altına alınıyordu.

Bunu aşağıda sıralayacağımız örneklerle anlatarak dünya kamuoyunu bilgilendirmek ve bu dönemde Türkiye'de şbaşında bulunan insanlık dışı rejimin gerçek yüzünü açığa çıkarıp tüm dünyaya göstermek istiyoruz.

Demokrasi ve insan haklarından yana olan tüm kişi, kuruluş ve devletleri bu çabaya katılmaya çağırıyor, Türkiye'deki insanlık dışı rejimin sona ermesi için elinden gelen yardımı yapmasını bekliyoruz.

* * *

Yukarıda saydığımız 3 Uluslararası belgeden esas olarak B.M İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini temel alacağız. Diğer belgelere ilişkin olarak ise bu belgelerdeki hakları izleme ve denetleme amacı ile oluşturulan heyet, komisyon ve görevlendirilen kişilerin hazırladıkları rapor ve şikayet mektuplarından yeri geldikçe örnekler vereceğiz.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ

Madde 3: Herkesin yaşama ve kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkı vardır.

Yaşama hakkı bir insanın maddi ve manevi olarak varlığını sürdürebilmesi demektir. Ve çok çeşitli hak ve ihtiyacın karşılanması ile gerçekleşir. İnsanın yaşamını sürdürebilmesi her çeşit ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel v.b ihtiyacının karşılanmasına bağlıdır. Özetle: Beslenme, barınma, eğitim, güvenlik v.b başta olmak üzere her çeşit ihtiyacının karşılanmasıdır.

Oysa bugün Türkiye'sinde bu temel vazgeçilmez insani hak (yaşama hakkı) pek çok şekilde ihlal edilmektedir. Ülkede uygulanan ekonomi-politikalar bu insani hakkın gerçekleşmesine olanak tanımamaktadır. Örnek: beslenme sorunu; ülkede son yıllarda(1980'den sonra) yaygınlaşan gizli açlık, yetersiz beslenme giderek açık biçimler almaktadır. Bunun sonucu olarak pek çok kişi ya intihar etmekte yada genel bir ahlaki çöküntünün içine yuvarlanmaktadır.

Beslenme sorunları giderek insan sağlığını etkilemekte, ülkede yaygın ve kalıcı hastalıklar, çocuk ölümleri kol gezmektedir. Bu konuda ülke yöneticileri o kadar duysuz davranmaktadırlarki şaşırılmamak elde değil. Örneğin: 1986 yılı içinde gerçekleşen Çernobil kazası sonucu radyasyondan en çok etkilenen ülkelerden birisi Türkiye oldu. Hemen her çeşit ürün ve besin maddesinde radyasyon oranı insan yaşamını tehdit eden sınırı geçti. Bu nedenle o dönemde ihraç edilen pek çok besin maddesi Türkiye'ye geri gönderildi.

T.C Hükümeti bu ürünleri imha edeceğine, iç piyasaya sürdü. Başbakan ve zamanın ticaret bakanları talihsiz demeçler verdiler,adeta halkla alayettiler. Radyasyon yok dediler. Ancak onların radyasyon yok dediği pek çok ürün daha sonra kamuoyunun baskısı ile piyasadan toplandı, bir kısmı imha edildi. Ama et, fındık, süt ürünleri, çay başta olmak üzere radyasyonlu bir şekilde tüketildi. Aç ve yoksul halkımız bunları tüketti. Sonuçta pek çok sakat çocuk doğdu,çok sayıda kadın düşük yaptı.

Konut ve barınma konusunda da durum farklı değildir. Ülkede toplam konut açığı 5 Milyondur. Bu rakam ülkedeki toplam konut ihtiyacının yarısıdır. Yani ülke nüfusunun yarısı ya sağlığa uygun olmayan yerlerde yada açıkta yaşamaktadır. Ülke insanlarının kendi olanaklarıyla konut edinme çabaları devlet tarafından engellenmekte, ülkede hergün "gecekondu yıkımları" gerçekleşmektedir.(Gecekondu insanların kendilerine ait arsa ve arazisi olmadığı için genellikle devlet arazileri üzerine kısa sürede yaptıkları ilkel barakalardır. Konut ihtiyacı o kadar dayanılmaz boyuttadır ki, ülkenin pek çok yerinde "teneke mahalleleri" türünden gecekondu bölgeleri oluşmuştur. Bu bölgelerde temel alt yapı hizmetlerinin hiçbiri yoktur. Okul, su, yol, hastahane, kanalizasyon,v.b.)

Beslenme, sağlık, konut ve barınmadaki olumsuzluklar, Eğitim, haberleşme, ulaştırma, kültürel ihtiyaçlar için de geçerlidir.

Örnek: Eğitim genellikle paralıdır. Bu nedenle çok sayıda insan belirli bir süreden sonra okulu bırakmaktadır. Türkiye'de ilk ve orta dereceli okullarda okuyan öğrenci sayısı yaklaşık 11 Milyondur. Bu 11 milyon kişiden ancak 150-170 bin kişi üniversiteye gidebilmektedir.

Sonuç olarak şunu söylemek mümkündür.

Türkiye'de en temel insan hakkı olan yaşama hakkı her bakımdan ihlal edilmektedir. İdamlarla, işkencelerle, toplu cinayetlerle(özellikle Türkiye Kürdistanı'nda yaygın bir uygulamadır.), geçim sıkıntısı nedeniyle artan intiharlarla, gerekli önlemler alınmadığı için her biri bir cinayet olan iş ve trafik kazalarında her gün yaşamını yitiren onlarca insanı saymasak bile, yukarıda saydığımız nedenler dahi ülkede insan hakları ihlallerinin boyutunu göstermeye yeter sanıyoruz.

Madde 4: Kimse kölelik yada kulluk altında tutulamaz kölelik ve köle ticareti her türlüyle yasaktır. Hiç kimse zorla veya angarya ile çalıştırılmaz.

Zorla ve angarya çalıştırma resmen yasak olmasına karşın, özellikle yaygın işsizlik, yoksulluk v.b nedenlerden dolayı pek çok insan en olumsuz koşullarda neredeyse angarya biçiminde çalışmak zorundadır. Gene kırsal kesimde feodal toprak ağalığının varlığı topraksız ve yoksul köylülerin ağaların yanında yarıcı, maraba v.b adlar altında angarya çalıştırıldıkları, üretilen değerler üzerinde hiç bir hakka sahip olamadıkları bilinen bir şeydir.

Zorla çalıştırmanın en açık örneği; işten atılma ve aç kalma korkusu ile işçilerin, hiç bir ekonomik ve sosyal hak talep etmeden karın tokluğuna en kötü koşullarda günde 13-15 saat çalışmayı kabul etmeleridir.

Madde 5: Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı yada onur kırıcı davranış ve ceza uygulanamaz.

Bugün tüm dünyada işkence ve insanlık dışı ve onur kırıcı davranışlar en çok tartışılan olaylardır.

İşkence ve onur kırıcı davranışlar tüm dünyada genel bir insanlık suçu olarak kabul edilmekte ve acil olarak ortadan kaldırılması gereken bir tehlike sayılmaktadır. Öyleki, tüm uluslararası sözleşmelerde ve platformlarda, hemen tüm ülkelerin ulusal anayasalarında işkenceye karşı kesin ve bağlayıcı maddeler yer almaktadır.

T.C Anayasalarında da işkence yapılamayacağına, insanlara karşı onur kırıcı davranışlarda bulunulmayacağına dair maddeler yer almıştır. Ancak buna rağmen Türkiye işkencenin hemen her dönemde yaygın ve sistematik olarak uygulandığı ülkelerin başında gelmiştir. Özellikle 12 Eylül 1980'den sonra yönetime el koyan Askeri Cunta ve 1983 seçimlerinde onun devamı ve sivil görünümlü bir biçimi olarak gündeme getirilen Özal Hükümeti zamanında işkencenin dozu daha da artmıştır. Ülkedeki tüm karakollar, kışlalar, cezaevleri, polis merkezleri hatta mahkeme salonları birer işkencehane haline getirilmiştir. 12 Eylül'le başlayan dönemde o kadar çok insan işkenceden geçirilmiştir ki, işkence yapmak için karakollar ve kışlalar yetmemiş, pek çok yerde okullar, hastaneler, spor salonları v.b yerler işkence yapılan merkezlere dönüştürülmüştür.

Bunun böyle olduğu Uluslararası Af Örgütü, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, A.B.D. Helsinki İzleme Komitesi v.b uluslararası insan hakları kuruluşlarının 1980-1987 yılları arasında düzenlediği tüm resmi raporlarda belirtilmiştir. Gene çeşitli ülkelerin devletler ve kişiler düzeyinde yaptığı inceleme ve araştırmalar sonucu düzenlenen çeşitli belgelerde de Türkiye'de işkence ve onur kırıcı davranışların yaygın ve sistematik olarak uygulandığı belirtilmiştir.

Aynı maddede, insanlık dışı yada onur kırıcı davranış ve ceza uygulanamaz denmesine rağmen, özellikle Türkiye cezaevlerinde tutuklu ve mahkumlara karşı en insanlık dışı yöntemlere baş vurulmuştur.

Örnek: Ankara Devrimci Yol davasından yargılanan 150'ye yakın kişi 4-5 yıl ebatları 70x70 olan ve adına tabutluk denen hücrelerde kalmışlardır. Gene çeşitli cezaevlerinde tutuklular açlık grevi v.b eylemler yaptıkları için uzun süreler tabutluk denen hücrelere atılmışlardır. En son örneği Sinop cezaevinde yatmakta olan Garbis Altınoğlu'na verilen 6 aylık hücre cezasıdır. Bu olayda doktorlar ancak belirli aralıklarla ve kontrol altında bu cezanın infaz edileceğini söylediler. Çünkü bu hücrelerde bir insanın bir ay bile kalması mümkün değil. Gene cezaevlerinde Tektip elbise giymedikleri için insanlar yıllarca elbisesiz, ayakba-bısız soğukta bekletildiler, havalandırmaya çıkartılmadılar, aileleri ile görüştürülmediler, mahkemelerden atılıp gi-yabında idam cezasına çarptırıldılar, banyo yaptırılmadılar, beslenemediler, mektup yazamadılar, kitap okuyamadılar,

gerekli materyaller olmadığı için savunma yapamadılar.

Madde 6-7: Herkesin nerede olursa olsun yasa önünde bir kişi olarak tanıma hakkı vardır. Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasa tarafından eşit korunmaya hakkı vardır. Herkes bu bildiğeyi ayrı her hangi bir ayrımcılığa ve ayrımcılık kışkırtıcılığına karşı eşit korunma hakkına sahiptir.

Türkiye'deki duruma gelince; Türkiye'de insanlar arasında haman har konuda ayırım yapılmakta, bu ayrımlar kışkırtılarak 1978'de Kahraman Maraş'ta olduğu gibi katliamlara kadar vardırılan çatışmalara bile neden olunmaktadır.

Türkiye devleti çok uluslu bir devlettir. Türkler, Kürtler, Araplar, Ermeniler, Rumlar ve daha bazı azınlıklar bunları oluşturur. Egemen ulus Türklerdir. Ve diğer ulusların üzerinde her alanda bir baskı uygulamaktadırlar. Uluslararası nifak ve ayrılık tohumları ekilerek egemenlik sürdürülmek istenmektedir. Ayrıca dinsel ve mezhep ayrılıkları, sosyal statü farklılıkları, zenginlik ve fakirlik gibi etkenlerde yasa karşısında eşitsizliklerin nedenleri arasında sayılabilir.

Madde 8: Herkesin Anayasa yada yasalarda tanınmış temel haklarını çiğneyen eylemlere karşı yetkili ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yoluna başvurma hakkı vardır.

Türkiye'de en çok ihlal edilen temel insan haklarından biri de budur. Bu konuda 3 örnek vermekle yetiniyoruz.

Örnek 1: 1982 Anayasasına eklenen bir geçici ek madde ile (Madde 15) 12 Eylül 1980 ile Ekim 1982 tarihleri arasında yapılan her uygulamalardan zarar gören insanların davacı olmasını ve yapılan yanlışlıkların düzeltilmesini amaçlayan her çeşit dilek, şikayet, tazminat v.s hakkı yasaklanmıştır.

Örnek 2: Ülkede çok sayıda aydın, sanatçı, bilimadamı, sendikacı, politikacı ve işçinin imzaladığı ve "Türkiye'de Demokratik Düzene İlişkin Gözlem ve İsteklerimiz." başlığını taşıyan bir dilekçe nedeniyle 1200'ü aşkın kişi hakkında soruşturma açılmış ve bunlardan 56'sı hakkında dava açılmıştır. Ve haklarında 6 yıl ceza talep edilmiştir.

Aynı şey "Ekmek ve Hak Dilekçesi" içinde geçerlidir.

Örnek 3: Aralık 1987 tarihinde Adana'da polisçe gözü altına alınan ve yoğun işkencelerden geçirilen insanların aileleri, durumu görevli Cumhuriyet savcısına dilekçe verecek önlem alınmasını istemişlerdir. Ancak Cumhuriyet savcılığı dilekçeleri kabu etmeyerek Emniyet Müdürlüğü siyasi şubeye havale ettirmiştir. Siyasi şubeye dilekçe götürülenler polis tarafından tehdit ediliyorlar ve hakarete uğruyorlar. Daha sonra dilekçelerdeki şikayetler dikkate alınmadığı gibi, operasyonlara hız verilerek devam ediyor. "Şüpheli şahıs" denilerek çok sayıda insan sokaktan alınarak işkence görüyor.

Madde 9: Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve sürgün edilemez.

Türkiye 12 Eylül 1980'den sonra keyfi gözüaltına almaların, tutuklamaların ve sürgünlerin hergün yaşandığı, bunun çeşitli yasalarda yapılan değişikliklerle meşrulaştırıldığı bir ülke olmuştur.

sayılı Polis vazife ve selahiyetleri yasında yapılan değişikliklerle polise ve diğer kolluk kuvvetlerine istediği kişiyi istediği zaman -mahkeme kararı almaksızın- günlerce sorgulamasına ve gene isterse yargı önüne çıkartmadan serbest bırakmasına olanak tanımıştır.

Sürgün cezası ise, özellikle 1980'den sonra Türkiye insanları için günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Bu dönemde yüzbinlerce insan çeşitli gerekçelerle yerlerinden yurtlarından koparılarak hiç bilmedikleri yerlere sürülmüşlerdir. Bu alandaki en sık başvurulan yöntemler:

1-) Sıkıyönetim komutanlıklarının emri ile bazı kimsele-ri sıkıyönetim bölgesinin dışına sürmek.

2-) Cezaevinden çıkan insanları yasa ile tanınmış "sürgün cezası" dolayısı ile ülkenin her hangi bir bölgesinde uzun yıllar "zorunlu olarak yaşamaya" mahkum etmek.

3-) Özellikle 1984'ten sonra Türkiye Kürdistanı'nda meydana gelen olaylar nedeniyle bölgedeki çok sayıda köy ve mezranın, -özellikle sınır boylarının- birimlerin daha iç bölgelere göç ettirilmesi. Yerlerini terk etmek istemeyenlere her çeşit baskının uygulanması.

4-) Özellikle Kürdistan'da bölgenin nüfus yapısını değiştirmek için çok sayıda Kürt kökenli insanın ülkenin batısına sürgün edilmesi ve yerlerine diğer bölgelerden insanların yerleştirilmesi.

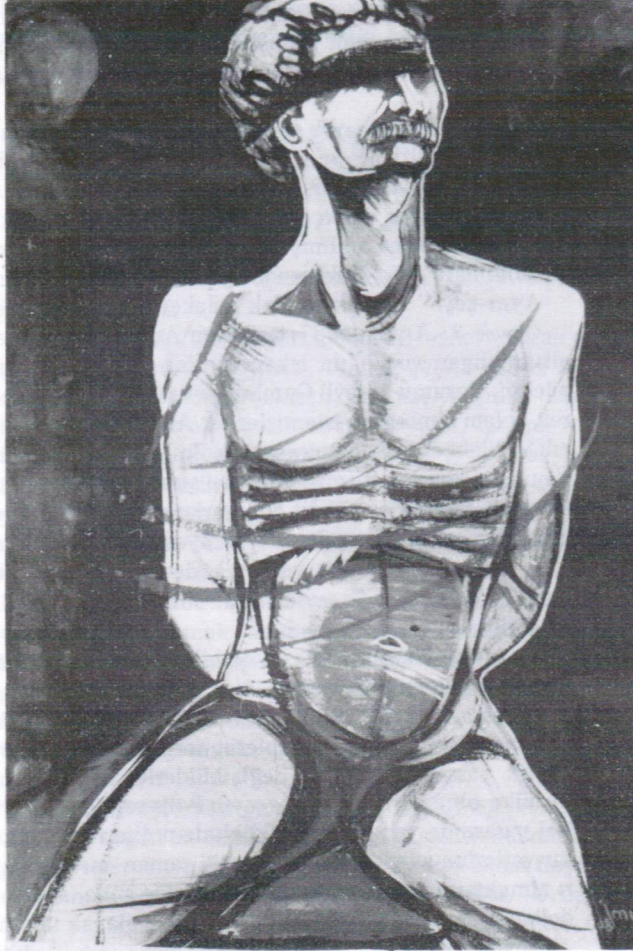
5-) Gene ülkenin çeşitli bölgelerinden insanları -orman yasası adlı yasayı gerekçe göstererek ve orman yetiştirmek amacıyla olduğunu söyleyerek- başka bölgelere sürmek.

6-) Siyasi düşüncelerinden dolayı insanları ülkenin başka yerlerine sürmek. Buna en son örnek Tunceli, Bingöl ve Mardin'de yapılanlardır.

7-) Gene aranan insanların akrabalarını" ya aranan kişiyi teslim edersiniz, yada burayı terk edersiniz" diyerek baskıya tabi tutmak ve sürmek.

Madde 10: Herkesin hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine her hangi bir suç yüklenirken tam bir eşitlikte bağımsız ve yansız bir mahkeme tarafından halka açık bir yargılanmaya hakkı vardır.

Mahkemeler ve yargı; işte Türkiye'de insan haklarının en çok kanadığı yerlerden biri... Tek yanlı ve adil olmayan yargılanmalar sonucu idam cezaları, ömürboyu hapis cezaları verilen mahkeme salonları. Aynı olaya katılan iki kişi-

ye farklı yasa maddeleri uygulayan mahkeme kararları. Bu yüz kararı durumu onaylayan Yüksek mahkeme! Bir tek olaydan ayrı ayrı davalarda yargılanan kimselerin ceza alması. (polis işkence sonucu bir suçu iki hatta üç kişiye

yükleyebilmektedir.)

Madde 11: a-) Kendisine suç yüklenen herkesin, savunması için tüm güvencelerin tanındığı bir açık yargılama yoluyla yasaya göre suçluluğu kanıtlanana değin suçsuz sayılma hakkı vardır.

b-) Hiç kimse işlendiği sırada ulusal yada uluslararası hukuka göre bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem yada kusurdan dolayı suçlu sayılamaz. Kimseye suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

a-) Türkiye'de her vatandaş her an kendisine bir suç yüklenme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Yada, Türkiye'deki rejimin gözünde her vatandaş potansiyel suçludur. Bu nedenle hiç bir gerekçe gösterilmeksizin göz altına alınabilir. Gözaltına alındıktan sonra hiç bir şekilde ailesi, avukatı, v.b kimselerle görüşemez. Polis isterse bu şahsı 15, 30-45, 90-170 gün süre ile gözaltında tuabilir. Ve bu süre içinde her çeşit işkence yöntemine başvurarak "sorgu" yapabilir. Yani kişinin poliste hiç bir hakkı ve güvencesi yoktur.

Türkiye karakollarında işkence ile öldürülen yada "kaybolan" yada "intihar eden" insan sayısı 100'lerle ifade edilmektedir.

Polisten ve yoğun işkenceden geçen kişi mahkemeye çıkarılır. Mahkemeler yeni baskıların uygulandığı yerlerdir. Adalet dağıtan yerler olması gereken mahkemelerde ne yazıkki büyük bir adaletsizlik sergilenir.

Örneğin: işkence gördüm, izlerini taşıyorum, sorumlular hakkında dava açılınsın ve işkenceciler cezalandırılınsın v.b" talebinde bulunan bir kişi "mahkeme heyetine hakaret etmiş" sayılır ve duruşmadan dışarı atılır. İki kez atılınca bir daha mahkemeye alınmaz ve giyabında yargılanıp pekala idam da dahil en ağır cezalara çarptırılır. Avukatı ile görüşemez, savunma için gerekli araç gereç, belge, dokümana sahip olamaz, mahkemeye götürülmez. Götürülse bile; cezaevindeki işkenceyi anlatırsa ya hemen orada mahkeme salonunda dövülür yada cezaevine götürülüp iyice dövüldükten sonra her çeşit haktan mahrum bırakılır.

Kişi cezaevinde insanlık için yüzkarası denebilecek koşullarda yaşar. Türkiye cezaevlerinin durumu genel olarak dünyada hemen herkes tarafından bilindiği için uzun uzun yazmaya gerek yok. Özetle, cezaevleri işkencenin her türünün uygulandığı yerlerdir. İnsanlar aklıktan, işkenceden, hastalıktan rahatlıkla ölebilir yada pek çoğu aklını yitirebilir...

Sonuç olarak kendisine suç yüklenen bir kimsenin suçluluğu kanıtlanmadığı süre içinde de hiç bir yasal güvencesi yoktur. Bunun en açık kanıtı 1980 Eylülünden sonra Türkiye'nin cezaevlerinde, sorgu merkezlerinde öldürülen insan sayısının yaklaşık 800 olmasıdır. Bunlardan bilinen 330 kişinin isimleri ekte sunulmuştur. Diğerleri kayıptır. Bu 800 kişi bilinen rakamdır, hala bilinmeyen pek çok kayıp vardır.

b-) 1980 Eylül sonrasında yasalarda yapılan çeşitli değişikliklerle 12 Eylül öncesinde suç olmayan pek çok şey suç sayılmış, gene T.C Kanununda ve 1402 sayılı sıkıyönetim kanununda yapılan değişikliklerle tüm suçlarda cezalar 1/3 oranında artırılmış, 6 aya kadar olan cezalarda tecil kaldırılmıştır. Durum böyle olunca pek çok insan uzun yıllar cezaevlerine atılmıştır. Gene pek çok insan 1975-76-77 yıllarında yazdığı yazılar, yürüttüğü dernek ve sendika faaliyeti yüzünden koğuşturmaya uğramış (ki bu söylenenler yapıldığı dönemde suç değildi ve yasalara uygun faaliyetlerdi.) ve özellikle pek çok dergi yazarı, sahibi ve gazeteci Yüzlerce yıl tutan hapis cezalarına çarptırılmışlardır.

Madde 12: kimsenin özel yaşamı, ailesi, konutu ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz. Herkesin bu tür karışmalara ve saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkı vardır.

Bu konudaki insan hakları ihlalleri o kadar çoktur ki hepsini uzun uzun yazmaya gerek yok. Sadece 4 örnek olayla, durumu anlatmayı yeterli görüyoruz.

Örnek 1-) Tunceli ili Pülümür ilçesinde oturan Necla Yüce'nin kocası düşüncelerinden dolayı suçlanmakta ve yasa dışı örgüt üyesi olduğu gerekçesi ile aranmaktadır. Necla Yüce sürekli gözaltında tutuluyor. Nedeni ise "kocasını gizlice bulduğu" iddiası. Eve sık sık polis tarafından baskın düzenleniyor, sürekli aranıyor. Ve bir gün Necla Yüce jandarma tarafından gözaltına alınıyor, Pülümür sağlık ocağına götürülüyor. Ve "son günlerde cinsel ilişkide bulunmuşmu, bulunmamış mı?" diye cinsel ilişki kontrolüne tabii tutuluyor. Eğer cinsel ilişkide bulunmuşsa demekki kocası ile görüşüyor sonucu çıkacak.

Sağlık ocağı önce "olumlu" yanıt verir. Yani Necla Yüce cinsel temasta bulunmuştur. Ancak genede eldeki olanaklar yetersiz olduğu için bunun doğru olmayabileceğini de söyler. Ve Necla Yüce Tunceli Devlet Hastanesine gönderilir. Yapılan kontrol sonucunda Necla Yüce'nin cinsel temasta bulunmadığı anlaşılır.

Fakat sorun bitmemiştir. Bu kez Necla Yüce'ye Pülümür'den ayrılması, kocasından boşanması ve uzak bir köyde oturan babasının yanına dönmesi söylenir. Çaresiz Necla Yüce iki yıldır aranmakta olan kocasından boşanmak için dava açar.

Bu olayın doğru olup olmadığını soran gazeteciye Tunceli valisi Kenan Gören şu yanıtı vermiştir: "Evet yapılan işlem doğrudur. Anlıyamadığım şey bunda ne terslik var, kocasının evde kalıp kalmadığını başka nasıl tesbit edebiliriz... Bunu tesbit etmek için o kadını hastahaneye sevk etmeyecekmiz..."

Örnek 2-) İstanbul ili içinde polis memuru olarak görev yapan Mehmet Eriten'in yapılan güvenlik soruşturması neticesinde nişanlısı Sevim Kütahyalı için ailesi "sol sempatizanı olduğu" iddiası ile polis eşi olamaz kararı verildi ve bu insanların evlenmesi engellendi. Konuya ilişkin haber Cumhuriyet gazetesinin 9 Ocak 1988 tarihli sayısında yayınlandı.

Örnek 3-) Sosyal Demokrat Halkçı Parti (S.H.P) İzmir ili örgütü, telefonları dinlendiği gerekçesiyle İzmir Cumhuriyet savcılığına başvurdu. Ayrıca aynı günlerde Anavatan Partisi (ANAP) İzmir ilçe belediye başkanı Süha Baykal İzmir Cumhuriyet savcılığına başvurarak telefonlarının dinlendiğini söyledi. Bu iki olaya ilişkin haberler Cumhuriyet gazetesinin 20-21 Kasım 1987 tarihli sayılarında yayınlandı. Gene 1980 Eylül'ünden sonra Türkiye cezaevlerindeki tüm politik tutukluların her çeşit haberleşmesi (mektup, telgraf, telefon v.b) hemen hemen sürekli engellendi. Duruma daha fazla tahammül edemeyen tutuklular zaman zaman açlık grevleri yaptılar ve yasağı kaldırmaya çalıştılar. 8 yıl cezaevinde kalan ünlü ozan Nevzat Çelik 1987 yılı içinde 21 gün süren ve kendisini ölümün eşiğine getiren bir açlık grevi sonucu bu mektup ve haberleşme yasağını kaldırttı.

Örnek 4-) Devletin gizli güvenlik güçleri (Türkiye'de Milli İstihbarat Teşkilatı-MİT-) ülkede düşüncelerinden dolayı koğuşmaya uğramış yada cezaevlerinde yatıp çıkmış insanlara "kendilerine yardımcı olmalarını" yani ajan provakatorluk yapmalarını aksi halde "emniyete çekeceklerini" yani işkence yapacaklarını, ailesini v.s dağıtacaklarını söylemektedirler. Olaya ilişkin haber haftalık 2000'e Doğru dergisinin 11-17 Ocak 1987 tarihli sayısında yer almıştır. Tehdit edilerek ajan olmaları istenen kişilerden bir kısmının ismi: Hüseyin Zeytin, Nejat Akfırat, Ömer Gazel, Mehmet Yücel'dir.

Benzeri bir olay ise, -ki insan hakları açısından daha da tehlikeli bir girişimdir- İzmir'de gerçekleşen ve basında

yer aldığı biçimiyle aşağıda sunulmuş olan örnektir.

POLİSE "YARDIMCI" OLMAYAN ÖĞRENCİLERE REKTÖRLÜK SORUŞTURMASI

15 Aralık/ Cumhuriyet

Ege ve 9 Eylül üniversitelerinde öğrencilerin "polise hizmet etmeye" zorlanmasını protesto etmek için İçişleri Bakanlığı'na telgraf çeken öğrencilerin fotoğrafları, polis tarafından rektörlüklere verildi.

Rektörlükler de polis belge ve fotoğraflarına dayanarak bu öğrenciler hakkında soruşturma açtı. Öğrenciler, "Bu olay, polis-üniversite işbirliğinin iyi bir kanıtı" dediler. Telgrafların çekilmesinden sonra 30 Kasım günü Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şubesi'nin 21786 sayılı yazısı Ege ve Dokuz Eylül Üniversiteleri rektörlüklerine gönderildi. Vali yardımcısı Şeyda Balkan'ın imzasını taşıyan bu yazı özetle şöyle:

"İlimiz EÜ kampusu içerisinde 20. 11. 1987 günü saat 12.30 sıralarında EÜ ile DEÜ öğrenci derneklerine mensup üyeler, İçişleri Bakanlığı'na hitaben yoğun polis baskılarını kınadıklarını belirten bir telgraf çekmişlerdir. Bu telgrafları EÜ Ziraat Fakültesi Öğrenci Derneği'nden Erdal Özgül, EÜ Fen Fakültesi Öğrenci Derneği'nden Sabriye Bilgi, EÜ Basın Yayın Yüksek Okulu Öğrenci Derneği'nden Hakan Boz ve DEÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği'nden Özcan Avcı, DEÜ GSF Öğrenci Derneği'nden Leyla Dönmez, Ali Gel isimli öğrencilerin gönderdiği saptanmıştır. Kampus'tan PTT'ye kadar yapılan yürüyüşe, Ege ve Dokuz Eylül Üniversitesi öğrencilerinden Erdal Özgül, Hakan Boz, Kutlu Salıhoğlu, Muhittin Uçar, İbrahim Saral, Hülya Yıldırım, Gonca Koloğlu, Tanju Çuhadır ile Şefika Mısırlı'nın katıldığı çekilen fotoğraflarla tesbit edilmiştir.

Yukarıda sıralanan olayların dışında ülkede özellikle polis yetki ve görevleri kanununda yapılan değişiklikler nedeniyle polisin insanın yaşamına her an ve her alanda pervasızca müdahale etmesi, hatta isterse insanları öldürebilmesi olanağı verilmiştir. O nedenle başta insanların can güvenliği ve konut dokunulmazlığı olmak üzere hiç bir yasal güvencesi yoktur.

Yasal olarak korunma önlemi alınmasını talep etmek çok zordur. Bazı durumlarda önlem alınması ve korunma talebi bile baskı ile karşılaşılabılır.

YAZARA EN UZUN HAPİS CEZASI TÜRKİYE'DE

12 Aralık 1987/ Cumhuriyet

Merkezi Londra'da olan Uluslararası Yazarlar Birliği (International PEN), tarafından yayınlanan bir raporda, Türkiye'deki tutuklu ya da hükümlü yazar ve gazetecilere değinilerek "Avrupa Topluluğundaki yazar birlikleri, Türkiye'nin, insan haklarını dehşet verici bir biçimde hiçe sayması karşısında, böyle bir ülkeyle Avrupa Topluluğunda bir arada olmak istemediklerini, hükümetlerine bildirdiler" dendi.

Raporda, Türkiye'den 37 kişinin 6 yıl ile 48 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırıldığı, toplam ceza miktarının neredeyse 750 yıla vardığı ifade edildi. Türkiye'den "özellikle yazarlara en uzun hapis cezası veren ülke" şeklinde söz edildi. Diğer bir listede yer alan 25 kişinin ise serbest bırakılmış olabilecekleri, ancak Yazarlar Birliği'nin bu konuda bilgi sahibi olmadığı bildirildi. Ayrıca serbest bırakılanların sorunlarının bitmediği ve zorunlu bir işsizlik içine düştükleri belirtildi.

Uluslararası Yazarlar Birliği tarafından dünyada "fikir suçlusu" olarak kabul edilen 340 kişi içinde, halen cezaevinde olan 37 yazar gazeteciyle Türkiye, %10'luk bir toplam oluşturuyor.

Madde 13-15: Herkesin bir devletin sınırları içinde yer değiştirme ve oturma hakkı vardır.

* Herkes kendi ülkesinde dahil herhangi bir ülkeden ayrılma ve ülkesine dönme hakkına sahiptir.

* Herkesin bir uyruklu hakları vardır.

* Kimse keyfi olarak uyrukluğundan yoksun bırakılmaz. Kimsenin uyrukluğunu değiştirme hakkı yadsınmaz.

Evet, işte Türkiye'de insan haklarından en çok sancılı çekilenlerden biri daha... Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bir yerde ikamet etmek, yada bulunduğu yerden ayrılarak başka bir yere yerleşmek çoğu zaman polis denetimindedir ve ancak polis izin verdiği zaman gerçekleşebilir. Örneğin: Bir kişi her hangi bir nedenle soruşturmaya uğramışsa, bu kişi, bundan sonra ülke içinde ve dışında nereye giderse gitsin gittiği yeri polise bildirmek ve gittiği yerin, idari ve adli kurumlarına kimliğini ve yeni ikametini vermek zorundadır. Bu durum yasalarla karara bağlanmıştır.

Gene yukarıda saydığımız nedenle, yani soruşturmaya uğrama nedeniyle insanlar çoğu zaman bulunduğu yerden ayrılamaz, yasaktır. Günün, haftanın, ayın belirli zamanlarında polise giderek imza vermek zorundadır. Gene mahkemelerde ağır hapis cezasının yanında verilen "genel güvenlik gözetimi" cezası nedeniyle insanlar yıllarca belirli bir yerde yaşamak ve sabah akşam polise imza vermek zorunda bırakılabilir.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nden çeşitli nedenlerle ayrılmak isteyen yaklaşık 1,5 Milyon kişi bu haktan yararlanamamaktadır. Bu konu tam anlamıyla kanayan bir yaradır. En insani nedenlerle dahi olsa insanlara konan yasak kalkmamaktadır. Bu konuda bir kaç önemli örnek verecek olayın önemini vurgulamak istiyoruz.

Örnek 1-) Ülkenin tanınmış halk ozanı Ruhi Su geçirmekte olduğu ağır hastalığını tedavi ettirmek amacıyla, yurt dışına çıkmak zorundaydı. Ancak pasaport verilmedi, ve Ruhi Su öldü.

Örnek 2-) Barış Derneği Davasından uzun yıllar hapis hane de yatan ve İstanbul Barosu başkanı olan avukat Orhan Apaydın 1987 yılı içinde gördüğü işkenceler ve kötü yaşam koşulları nedeniyle hastalandı. Tedavi için yurt dışına çıkması gerekiyordu, pasaport verilmedi ve öldü.

Örnek 3-) Türkiye İnsan Hakları Derneği Genel Sekreteri Akın Birdal'a yapılan çağrıdır.

İnsan Hakları Derneği Genel Sekreteri Akın Birdal'da çağrılı olduğu geziye, yurtdışındaki toplantıya gidemedi. Pasaport verilmedi. Akın Birdal'a çağrı, Federal Almanya Yeşiller Grubu'ndan Ellens Olms'ça yapılmıştı, 18 Şubat için bileti gönderildi. Pasaport için Akın Birdal 5 ay önce başvurmuştu. Kendisine "tahdit" olduğu, bunun için çeşitli makamlarla yazışma yapıldığı, onların sonuçları alınincaya dek pasaport verilemeyeceği bildirildi.

Örnek 5-) Aysel Zehir 1984 yılında cezaevinde ölüm orucuna başvurdu 60 gün aç kaldı. Belleğini yitirdi, bitkisel yaşama girdi. Tedavisi ve yeniden yaşama dönebilmesi için yurtdışında tedavi olması gerekiyor. Ancak pasaport verilmiyor...

Şu ana kadar pasaport verilmeyen (müracaat ettiği halde) insan sayısı 348.000 kişidir. Açlık, işsizlik v.b nedenlerle T.C uyruğundan çıkmak isteyen çok sayıda vatandaşın açtığı davalar reddedilerek yurtdışına çıkışları engellendi.

İnsan Hakları Sözleşmesinin, kimsenin keyfi olarak bulunduğu ülkenin yuttaslığından çıkarılmayacağına dair hükmü özellikle son 7 yılda Türkiye'de en çok ihlal edilen hükümlerden biridir.

Şu anda ülke vatandaşlığından çıkarılan ve bu nedenle de ülkelerine dönemeyen insanların sayısı resmi açıklamalar 13.348 kişidir.

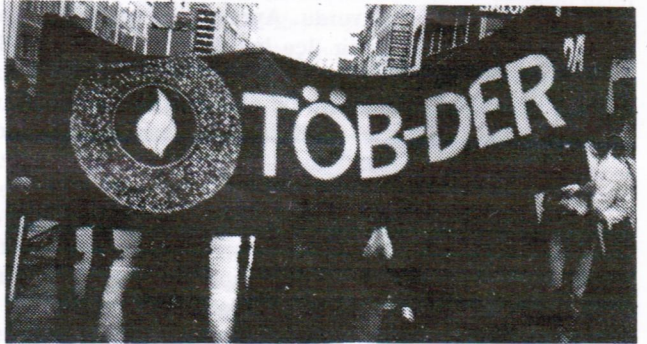
"Yurda dön"! Çağrısı yapılan ve muhtemelen vatandaşlıktan çıkarılacak insan sayısı 26.000'dir.

12 Eylül'den sonra yurtdışına çıkarak politik iltica talebinde bulunan insan sayısı yaklaşık 40.000 kişidir.

Madde 17-(2): Hiç kimse keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamaz.

Bu konuya ilişkin 12 Eylül sonrası dönemde Türkiye'de o kadar ilginç ve insanlık dışı durumlar meydana geldi ki... Durumu 3 örnek vererek açıklamak istiyoruz.

Örnek 1-) 12 Eylül öncesinde Türkiye'deki öğretmenlerin en büyük demokratik örgütü olan TÖB-DER (Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği) 12 Eylül sonrasında keyfi olarak kapatılmış ve derneğe ait her çeşit mal varlığına elkonmuş ve böylece tüzel kişiliği olan bir kuruluş mülkiyetten yoksun bırakılmıştır.

Örnek 2-) 12 Eylül öncesinin en büyük işçi kuruluşlarından biri olan DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) de aynen TÖB-DER gibi kapatılmış, üye ve yöneticileri hakkında çok sayıda idam talebinde bulunulmuş ve konfederasyona ait tüm maddi ve manevi valıklarına el konulmuştur. Yakın bir dönemde konfederasyon başkanı Abdullah Baştürk, elkonulan mal varlığının iadesi için bir dava açmıştır.

Bu olayın önemini anlatmak için, şunu söyleyebiliriz. Örneğin; Fransa'da CGT, Almanya'da DGB'nin kapatılması ne ise, Türkiye'de DİSK'in kapatılması o anlama gelmektedir.

Örnek 3-) 12 Eylül 1980'den sonra ülkedeki baskı ve işkencelerden kaçarak başka ülkelere sığınan onbinlerce Türkiye'li insandan 13.348 tanesi T.C yurttaşlığından çıkarılmıştır. Ve bu 13.348 kişinin ülkedeki her çeşit maddi

manevi mal varlığına el konmuş ve böylece mülkiyetten mahrum edilmişlerdir.

Madde 18: Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak din yada inancını değiştirme özgürlüğünü ve din yada inancını tek başına yada topluca ve açık yada özel olarak öğretme, uygulama, tören ve ibadet yoluyla açıklama özgürlüğünü içerir.

Türkiye'de din ayrımcılığı ve dinsel baskı hemen her dönemde var olmuştur. 1980'den sonra ise bu süreç daha da hızlanmıştır. Bunun böyle olduğunu günlük yaşamdaki tüm ilişkilerde görmek olanaklıdır. Bu konuda somut olarak şunu söyleyebiliriz.

Türkiye'de oruç tutmadığı gerekçesi ile insanlar öldürülmektedir.

Örnek 1- 3 Mayıs 1987 günü Van ilinde üniversite öğrencisi M.Şirin Tekeli oruç (Dipnot-1) tutmadığı gerekçesi ile bir grup ırkçı-şeriatçı (faşist-gerici) fanatiğin saldırısına uğramış ve öldürülmüştür.

Türkiye'de her hangi bir işe almak için yapılan giriş sınavlarında dini içerikli sorular sorularak insanların bunlara verdikleri cevaplara göre tercih yapmaktadır. Eğer kişi dini içerikli soruya olumlu yanıt veremezse ne kadar yetenekli ve bilgili olursa olsun işe alınmamaktadır.

1980'den sonra ülkedeki eğitim programları önemli oranda değiştirilmiş, ilk ve orta dereceli okullarda din dersi ve arapça okunulması zorunlu hale getirilmiştir. Buna ulusal, dinsel v.b nedenlerle itiraz edenler okuma hakkını kaybetmişlerdir.

Gene 1980'den sonra toplumun tüm kesimlerinde genel bir dinsel baskı oluşturma faaliyeti bizzat devlet eliyle sürdürülmektedir.

YURTTAKİ ÖĞRENCİYE MEZHEP SORGUSU

6 Kasım 1987/ Cumhuriyet

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu öğrencilerden hangi mezhebe mensup oldukları soruyor. Yurt-Kur yurtlarında barınan öğrencilerin emniyete gönderilen "Öğrenci Bilgi Fişi" içinde yer alan soru, alevi öğrenciler tarafından tepkiyle karşılandı. Cahit Polat adlı yurttaş, Cumhurbaşkanlığı ve Cumhuriyet Savcılığına verdiği birer dilekçeyle uygulamayı başlatanlar hakkında "laikliğe aykırı davranmak ve bölücülük" suçundan dava açılması istedi.

Yurt-Kur yetkilileri, Cumhuriyet muhbirine, bilgi fişlerinin Yurt-Kur tarafından bastırıldığını söylediler. Bir Yurt-Kur yetkilisi, "bu bilgileri biz, yurtlardaki arşiv taraması sırasında istiyoruz. Biz bu bilgileri isterken, bize

polis tarafından iletilen ve istenilen bilgilere bu fişlerde yer veriyoruz." diye konuştu.

Cumhurbaşkanlığına ve Cumhuriyet Savcılığına birer dilekçe ile başburan Cahit Polat, bu uygulamanın laikliğe aykırı olduğunu belirterek, uygulamayı başlatanlar hakkında dava açılmasını istedi.

Konuyla ilgili olarak Cumhuriyet muhbirinin sorularını yanıtlıyan öğrenciler, mezheple ilgili soruların gerekçesini anlayamadıklarını söylediler. Öğrencilerden bazıları, mezhepleriyle ilgili soruyu cevaplandırmak için ailelerine danıştıklarını söylediler. Öğrenciler, "Laik bir devlet düzeni içinde insanların, din ve mezhepleriyle ilgili inançları kimseyi ilgilendirmemeli. Bu tür yaklaşımlar, demokratik gelişmenin özüne aykırıdır. İnsanları mezhepleri ile yargulamanın vereceği yanlış sonuçlar, ileride ortaya çıkacaktır" biçiminde konuşular.

Türkiye çok uluslu, çok dinli ve çok dilli bir ülkedir. Türklerin dışında Kürtler, Ermeniler, Rumlar, Yahudiler, Araplar v.b. pek çok ulus yaşar. Ayrıca ülkede müslümanlık, hıristiyanlık, yezidilik v.b dinler de vardır. Bu dinlerde kendi içinde çeşitli mezheplere ayrılırlar. Müslümanlığın alevi-sünni mezhebi ülkede yaygındır. Ülkede bu mezhep ayrılığı zaman zaman çatışmalara kadar varmıştır. Örneğin: 1978 yılında Kahraman Maraş'ta ülkedeki faşistlerin kışkırtması ile meydana gelen olaylarda 100'den fazla Alevi ve Kürt yurttaş faşistler ve kışkırtılmış sünni vatandaşlar tarafından katledilmiştir. Devlet bu çelişkileri gidecek yerde bunları körüklemekte ve ülkedeki insanları din ve mezhep temelinde bölerek yaşamını uzatmaya çalışmaktadır. Gene bazı dinlere ait ibadet yerleri ve tapınaklar yıkılmakta ve vatandaşların rahat ibadet etmeleri engellenmektedir. Örneğin: 1986-1987 yıllarında İstanbul'daki pek çok kilise ve sinagog "yol yapılıyor" v.b gerekçelerle yıkılmıştır. Bunun son örneği Fener Rum patrikliğine bağlı İstanbul-Bakırköy'deki kilisenin yıkılmasıdır.

"Düşünce suçu"! İşte insanlığın yüz karası rejimlerin yarattığı ve dayandığı temel "suç".

Düşünce özgürlüğü türkiye'de çok çeşitli şekillerde ihlal edilmektedir. Durumu çeşitli olaylardan örnekler vererek anlatmak istiyoruz.

Örnek 1- Türkiye'de özellikle 12 Eylül 1980'den sonra yaklaşık 250.000 kişi savunduğu düşüncelerinden dolayı kovuşturmaya uğramış, bunlardan yaklaşık 40.000 kişi tutuklanarak cezaevlerine konmuş, çeşitli davalarda yaklaşık 5000 kişi hakkında idam cezası istenmiş, mahkemeler 500 kişiden fazla insan için idam cezası vermiş, bu idam cezalarından 48 tanesi infaz edilmiş, 160 tanesi her an onaylanmak üzere mecliste bekliyor.

Şu an Türkiye cezaevlerinde yaklaşık 13.000 kişi düşüncelerinden dolayı yatmaktadır. 12 Eylül 1980'den sonra işkenceden ölen yada kaybolan insan sayısı yaklaşık 800'dür.

Örnek 2- 12 Eylül'den sonra yaklaşık 40.000 kişi düşüncelerinden dolayı baskıya uğradıkları için yurtdışına çıkmak zorunda kalmıştır. Bu 40.000 kişiden yaklaşık 14.000 kişi T.C vatandaşlığından çıkarılmıştır.

Örnek 3- Ülkede basın üzerinde devletin tam bir baskısı ve denetimi vardır. 1980'den sonra çok sayıda günlük gazete ve dergi ya kapatılmış yada belirli sürelerle yayını durdurulmuştur. Kapatılan günlük gazetelerden üç tanesi; Demokrat, Aydınlık ve Politika'dır. Ayrıca ülkede yayınlanan diğer günlük gazetelerde 10-15 gün bazen daha fazla sürelerle çeşitli zamanlarda kapatılmışlardır. Haftalık ve aylık dergiler de kapanma ve toplatılmadan yeterli payı aldılar. Ülkede meydana gelen insan hakları ihlallerini yazan her dergi mutlaka toplatılıp hakkında soruşturma açılmıştır. Pek çoğuna da cezalar verilmiştir.

Şu anda 2000'e doğru isimli haftalık haber dergisi ile ilgili pek çok toplama kararı vardır ve açılan davalar sürmektedir.

Örnek 4-) Gene 12 Eylül öncesinde yayınlanmakta olan yaklaşık 100 çeşit politik içerikli dergi ve gazete de 12 Eylül 1980'den sonra yasaklanmış, sorumluları hakkında 1000'lerce yıllık cezalar istenmiştir.

Şimdilerde cezaevlerinde yatan çok sayıda yayıncı ve gazeteci vardır. Bunlardan bir kısmı aşağıda gösterilmiştir.

Örnek 5-) Muğla ilinde yayınlanmakta olan "İlk Adım" isimli gazetede yazar

Örnek 5-) Muğla ilinde yayınlanmakta olan "İlk Adım" isimli gazetede yazarlık yapan gazeteci Özcan Özgür 1986 yılında yazdığı bir yazı nedeniyle Milli Güvenlik Konseyi'ne ve zamanın yöneticilerine hakaret ettiği gerekçesiyle hapis cezasına çarptırıldı.

Söz konusu yazıda bir fıkra anlatılıyordu. Fıkra özetle şöyle idi: " Bir gün Şili'nin faşist diktatörü Pinochet'e turşu kurmak mı, yoksa cunta kurmak mı kolay? diye sormuşlar, o da cunta kurmak daha kolay demiş. Çünkü turşu kurmak için pek çok şeye ihtiyaç vardır, oysa cunta kurmak için 3-5 tane hiyar yeter diye cevap vermiş." İşte bu yazı nedeniyle Özcan Özgür hapis ve para cezasına çarptırıldı.

Örnek 6-) 1980'den bu yana yaklaşık 40 ton kitap yapılmıştır. 118.000 adet kitap çeşitli şekillerde imha edilmiştir. 112.000 adet çocuk kitabı yasaklanmıştır. 113.000 kitaba el konulup dağıtım ve satışı engellenmiştir. Yaklaşık 400 çeşit dergi, kitap, broşür ve gazetenin Türkiye'ye sokulması yasaklanmıştır. Orduda 280 çeşit kitabın okunması Genel Kurmayın emri ile yasaklanmıştır.

Örnek 7-) Ülkede çeşitli sanatsal ve kültürel faaliyetler engellenmiş, yasalarda yapılan düzenlemelerle bu faaliyet-

Gazetecinin Adı Soyadı	Yayın organının adı	Periyodu	Tutuklanma Tarihi	Yargılandığı TCK maddeleri	Kesinleşen dava adedi	Devam eden dava adedi	Kesinleşmiş ceza miktarı	Doğum tarihi	Tahsil durumu	Avukatının adı ve barosu
Feyzullah Özer	Kitie	Haftalık	16 Ekim 81	142/1-3-4 159	5	—	17 yıl 6 ay	1953	Gazetecilik ve halkla ilişkiler yüksek okulu mezunu	Bahri Bayram Belen İst. Barosu
İrfan Aşık	Partizan	Aylık	8.12.1980	142/1-3 159 312	13	—	111 yıl 96 yıla bağlandı	1955	İst. Atatürk Eğitim Ens. Beden Eğitimi Bölümü mezunu	Kemal Yılmaz I.Hakkı Genç İst. Barosu
Hüseyin Ülger	Genç Sosyalist	15 günlük	30.6.985	142/1,3,5	3	—	12 yıl 3 ay	1952	Ankara Gazi Eğitim den mezun	Ali Ekber Inal İst. Barosu
Ali Rabuş	Bürlük Yolu	15 günlük	5.6.981	142/1-3 159 341 312	6	1	18 yıl	1955	Lise mez.	İbrahim Sınemillioglu Doğan Zengin İst. Barosu
Erhan Tuskan	İlerici Yurtsever Gençlik	15 günlük	10.10.980	142/1-3-4 159 155-311-312	16	—	123 yıl	1957	Üniv. terk	Bahri Bayram Belen İst. Barosu
Candemir Özler	Savaş Yolu	15 günlük	1.5.981	142/1-3-4 159	2	—	23 yıl 10 ay	1957	Lise mez.	Kasım Sonmez İzm. Barosu
Mehmet Özgen	Bağımsız Türkiye Devrimci Militan			142/1-6 159			41 yıl 36 yıla bağlandı	1957	Üniv. terk	Selma Sevilmis Turgay Unal
Nevzat Açıan	Halkın Kurtuluşu ve HKY. Gençlik	Haftalık	29.9.980	142/1-3-5-7 159 311 312	2	—	21 yıl 7 ay	1950	Yüksek Ok. 3 cu sınıf. terk.	M.Ali Özpulat Erhan Erel İst. Barosu
Fuat Akyürek	Sağlığının Sesi	15 günde bir yay.	4.4.981	142-159	2	—	10 yıl 6 ay Ayrıca 168/2 den 6 yıl 8 ay ceza almış TDKP Ankara davası	1958	Ankara DTCF terk.	Nihat Toktay Ank. Barosu
Mustafa Çolak	Özgürlük	Haftalık	23.12.981	142-312		—	9 yıl 3 ay 15 gün Ayrıca 141.ci maddeden de 7,5 yıl ceza almış. İst. YDGD davası	1957	Yüksek ok. terk	M.Ali Özpulat İstanbul Barosu
Galip Demircan	Halkın Kurtuluşu	Haftalık	26.11.981	142,159,311, 312	1		15 yıl Ayrıca 141/5 den ceza aldı yargıtayda	1956	Elektrik	Ayhan Soysal M.Ali Özpulat İst. Barosu
Alaattin Şahin	Halkın Yolu	Haftalık	26.5.980	142,159,311, 312	4 ayrı dava toplam 41 dava	—	130 yıl 36 yıla bağlandı	1948	Kimya Mühendisi	Yok

* Alaattin Şahin'i ayrıca devam eden 19 dosyalık bir davası (169 yıl ceza isteniyor) 36 yıl kesinleşmiş cezası olduğu ve bu dava dosyası sonucu değiştirmeyeceği gerekçesiyle tatil edildi. Herhangi bir nedenle kesinleşen cezalar ortadan kalkarsa tatil edilen 19 dosyalık dava yeniden açılacak.

leri sürdürmeye çalışan insanlara ağır para ve hapis cezaları verilmiştir.Ç ok katı şekilde uygulanan sansür sayesinde hemen hiç bir gerçek film çevrilememiş, çok sayıda kitap ve dergi sansür nedeniyle yasaklanıp kapatılmıştır.

Ses sanatçılarının konserleri, filmler, tiyatro oyunları yasaklanmıştır. Bir kaç örnekle durumu daha iyi anlatmaya çalışalım.

"SU DA YANAR" YASAK

10 Mart 1988/ Milliyet

Başrolleri Tarık Akan ile Nathalie Duvanne'in paylaştığı, Ali Özgentürk'ün yönettiği " Su da Yanar" adlı flimin video kasetleri Gaziantap ve Bursa'dan sonra, İstanbul'da yasaklandı.

Türk, Alman, Japon işbirliğiyle Asya Flim tarafından gerçekleştirilen ve video hakkı ESTET VİDEO tarafından alınan "su da yanar" 'ın İstanbul il hudutları içinde gösteriminin yasaklandığı ESTET VİDEO'ya önceki gün tebliğ edildi.

İNÖNÜ'DEN RAHMI SALTUK'A DESTEK

6 Mart 1988/Milliyet

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, konser vermesi Valilikçe engellenen sanatçı Rahmi Saltuk'la dün parti genel merkezi'nde bir süre görüştü.

Rahmi Saltuk'un konser vermesinin hiç bir gerekçe öne sürülmeden engellenmesini eleştiren İnönü, görüşme sonrasında İçişleri Bakanı Mutafa Kalemler ile Kültür ve Turizm Bakanı Tınaz Titiz'e birer telgraf göndererek olayın incelenmesini istedi. İnönü'nün telgrafı aynen şöyle: " Tanınmış halk ve ses sanatçımız Rahmi Satuk'un Ankara'da vereceği konserlere Valilikçe engel olunduğunu öğrendim. Hiç bir gerekçe gösterilmemiştir. Bu hareketi, iktidarın, sanatçı, sanatçılara ve Saltuk'u dinlemek isteyen halkımıza karşı büyük saygısızlığı kınıyorum."

' SIKIYÖNETİM,SUÇ UNSURU OLMASA DA İMHA ETTİREBİLİR'

27 Kasım 1987/Cumhuriyet

Yakılarak imha edilen 133 bin kitabın tazmini için Başbakanlık aleyhine Bilim ve Sosyalizm Yayınları'nın sahibi Süleyman Ege tarafından açılan davada, Başbakanlığın avukatı Sabriye Köprülü, sıkıyönetim komutanının suç unsuru bulunmayan kitapları da imha ettirebileceğini söyledi. Yaklaşık 2 yıldır süren davada, kararın ta raflara tebliği edileceğini bildirildi.

Süleyman Ege, Ankara 5. Idare Mahkemesi'nde yaptığı savunmada, devletin yargı organları tarafından aklanmış olan kitaplarının imha edildiğini ifade ederek, bunun yargı gücünün yok sayılması, yargı kararlarının çiğnenmesi olduğunu söyledi.

Ege, Anayasa'da; yasama, yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda olduklarının belirtildiğini anımsatarak, Anayasanın 6. maddesinde yer alan " hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" denildiğine dikkat çekti. Ege, Ankara Sıkıyönetim Komutanı'nın aklanmış kitaplarını imha ettirmekle Anayasa hükümlerini ağır bir şekilde yaralamış olduğunu söyledi.

Başbakanlık adına savunma yapan avukat Sabriye Köprülü de komutanın kitapları imha yetkisi bulunduğunu belirterek, 1402 sayılı sıkıyönetim yasaasının ek 3/c maddesinin sıkıyönetim komutanına bu yetkiyi verdiği-

ni bildirdi. Köprülü, " burada aranan husus, suç unsurunun bulunup bulunmaması değildir. Sıkıyönetim komutanı suç unsuru olmasa da, kitapları imha ettirebilir" dedi.

Ege, yakılarak imha ettirilen 133 bin kitabın yayınevının 18 yıllık ticari mal varlığı olduğunu belirterek, kitap bedellerinin ödenmesini istedi.

Örnek 8-) Ülkede insanların her hangi bir olaya ilişkin olarak düşüncelerini anlatmak amacıyla düzenlediği toplantılar, paneller, sempozyumlar v.s çoğu zaman yasaklanmaktadır. Örneğin: seçimlere bağımsız olarak katılmak isteyen adayların her çeşit propaganda toplantıları engellenmiştir. Gene 1986 yılı içinde Saçak dergisi tarafından düzenlenen bir panel koğuşurmaya uğramış, panele katılan dört kişi için ağır hapis cezası istemi ile dava açılmıştır. Bu durum Amnesty International'in 1987 raporunda da ele alınmış ve durumun düzeltilmesi için T.C'ye çağrıda bulunulmuştur.

Örnek 9-)1987 yılı içinde çıkarılan ve "Muzır yasası" olarak anılan " Küçükleri muzır neşriyattan koruma" isimli yasaya dayanarak pek çok dergi, gazete v.b yayına yasak konmuş, toplatılmış ve şaşılacak derecede ağır para cezalarına çarptırılmışlardır. (**)

Örnek 10-) 1980 Eylül'ünden sonra 1402 sayılı sıkıyönetim yasasına dayanılarak onbinlerce işçi, öğrenci, öğretmen, bilim adamı, aydın çalıştıkları yada okudukları işyerlerinden, okullardan, üniversitelerden atılmış ve bu insanlar bir daha iş yerlerine ve okullarına dönememişlerdir. Bu insanların böylesi insanlık dışı bir uygulama ile karşı karşıya kalmalarının en büyük nedeni; savundukları düşünceleridir. Yani bu insanlar işyerinde, okulda, üniversitede çeşitli şekillerde düşüncelerini ifade ettikleri için bu haksız uygulamaya uğramışlardır. Bu insanların toplam sayısı bugün bile tam olarak bilinmemektedir. Bu insanlardan hemen hiç biri aradan 8 yıl geçmiş olmasına rağmen işlerine dönememişlerdir. Ve çok kötü koşullarda yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Aşağıda bu insanlardan sadece iki örnek olan Prof. Rona Aybar ve Öğretmen Ali Çinko ile yapılmış bir röportaja yer veriyoruz. Bu insanlık için yüzkarası durumu en iyi anlatan belge kanımıza göre bu röportajdır. (***)

" 1402 KURBANLARININ SAYISINI BİLEN YOK "

Milliyet

Sayın Aybay, 12 Eylül sonrası çok sayıda kamu görevlisini, 1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasası uyarınca işten kovdular. Bir çok üniversite hocası, öğretmen, devlet memuru ve belediye görevlisi kendilerine yapılan gerekçesiz tebligatlarla sokağa bırakıldı ve işsizliğe terk edildi.Bu olayın benzeri benimde başıma iki kez gelmişti. Gazeteciliğe başlamadan önce Devlet Planlama Teşkilatı ve Petkimden kovulmuştum. Haksız yere kovulmanın ne demek olduğunu bilirim... Evet Sayın Aybay, nasıl oldu sizin üniversiteden kovulmanız.

Efendim 12 Eylül'den tam bir hafta sonra Sıkıyönetim Yasası'nda bir değişiklik yapıldı ve sıkıyönetim komutanlarına bölgelerinde görevli olan " sakıncalı" personeli işten kovma yetkisi verildi. Buna göre sıkıyönetim komutanı kovma isteminde bulunuyor, yetkili kişilerde bu isteme derhal uyararak " sakıncalı" kişiyi kovmak durumunda oluyorlar. Yani burada önemli bir husus var... Bunu, 1402 ile kovulan arkadaşlarımız bile bazen yanlış biliyorlar. Sanıyorlar ki, bizim görevimize son verenler, sıkıyönetim komutanlarıdır. Oysa değil... Sıkıyönetim komutanları doğrudan doğruya kovmuyor. Belli kişilerin kovulmasını istiyor. İlgili sivil makamlar da, kovulma tebligatını yapıyor.

Sizi hangi sivil makam kovdu üniversiteden?

Aslında beni YÖK'ün imzasıyla kovmaları gerekirdi. Ancak bu kurala uymadılar. Bunun davası halen görülmektedir. Size biraz sonra anlatırım. Yani sıkıyönetim " Bu adam sakıncalıdır görevine son verin" diyor, onlar da hiç beklemeden gerekeni yapıyorlar.

Acaba ilgili kuruluşların, sıkıyönetimi bu konuda belli durumlarda bile olsa hiç yumuşatıp ikna ettikleri oldu mu? Yani sıkıyönetim " Bunu kovun" der ama örneğin YÖK der ki "Bu adam iyidir" ve sizi kovdurmaz. Bir anlamda sizlere sahip çıkar... Hiç oldumu böyle durumlar?

Hayır hiç olmadı... Tam tersine, büyük bir istek ve şevkle koşmuşlardır olayın üzerine... Bizim Ankara Üniversitesi'nde kovulan bütün profesör, doçent, yardımcı doçent ve asistanların evlerine gece geç saatlerde baskın yapar gibi tebligatlarda bulunmuşlar, sabahı bile beklememişlerdir... Ve hatta bu görevi o kadar büyük aşk ve şevkle yapmışlardır ki, üç günlük maaşımızı bile geri almışlardır. Örneğin bana bu tebligatı bir Cuma gecesi yaptılar. Pazartesi günü ay başıydı... Biliyorsunuz memurlar maaşlarını peşin alırlar. Bende maaşımı peşin almıştım. Sonra üç günlük ücretimi benden geri aldılar. Yapılan çok ayıptır... Bırakın hukuka aykırılığını, ayıp ve çirkinidir. Olayın tümü böyledir. 45 yıllık profesör Bahri Savcıya bile gece evinde tebligat yapılmıştır.

Peki niçin atıldınız sizler Rona bey? Komünist miydiniz? .. Şeriatçı mıydınız? Bölücü örgütlere mi üyeydiniz? Anarşist miydiniz? Devletin temelini dinamit mi koymuştunuz? Yoksa askeri yönetimin ve hükümetlerin her isteğine boyun eğen üniversite yöneticilerinin sevmediği insanlardınız? Nedir bu olayın aslı?

Bu soruya cevap vermek benim için mümkün değildi Emin bey... Bize hiç bir gerekçe gösterilmedi ve savunmamız alınmadı. Bu yüzden, hangi alçakça ihbarlarla işimizden kovulduğumuz, bizim için bir sır olarak kalmıştır.

Niçin kovulduğunuz şu anda da bilmiyor musunuz?

Hayır, kesinlikle bilmiyorum. 1402 ile kovulan hiç kimse bilmiyor. Bize tebliğ edilen, iki satırlık bir yazıdır. O yazıyı da çerçeveletip çalışma odama astım zaten... Yani 25 yıllık meslek hayatımın bana verdiği son ödül budur.

Ihsan Doğramacı'yla falan bir sürtüşmeniz var mıydı?

Kişisel hiç bir şeyim yoktu...

Kendisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Doğramacı, Türk üniversitelerine en büyük zararı veren bir kuruluşun başkanıdır. Şimdi kendisi hakkında bazı şeyler söylesem ayıp olur!

Siz komünist misiniz Rona bey?

(Sesinde bir hayret ifadesiyle...) Hayır efendim, değilim. Ama biliyorsunuz şöyle bir espiri vardır..." Dünyada en kolay komünist olunan ülke Türkiye, en zor komünist olunan ülke Sovyetler Birliği'dir..."(süreklı kahkahalar)

Yani komünistlikle ilginiz yok mu?

Benim bildiğim kadarıyla yok efendim!.. (süreklı kahkahalar...)

Peki başka zararlı akımlarla ilginiz var mı? Yani sizi niçin attılar üniversiteden?

Tabii üniversite özerkliğinden yanayım. Bu son derece zararlı bir akımdır! YÖK zihniyetine göre çok zararlıdır!

Kimler kovuldu 1402 ile üniversiteden? Çok var da, şu anda aklınıza gelen birkaç isim sayarmısınız lütfen?

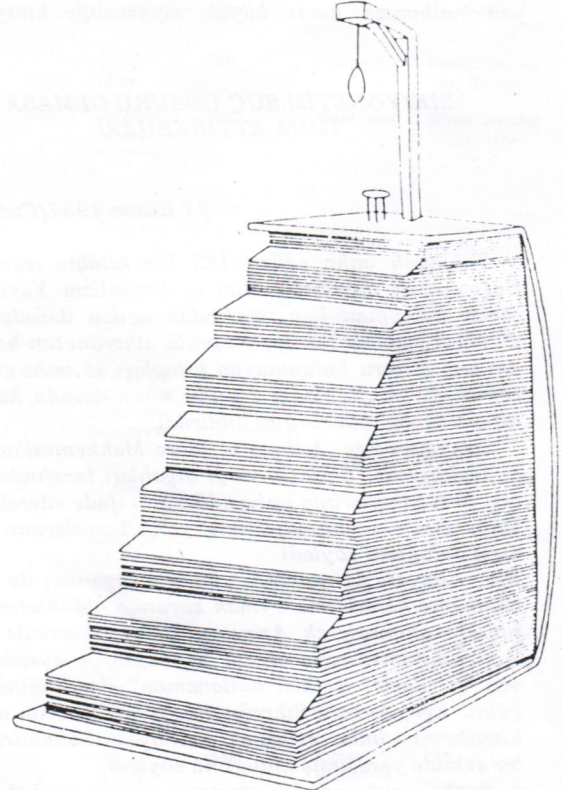
Her kesimden profesörler, doçentler, yardımcı doçentler ve asistanlar vardı. Doktorlar, hukukçular, iktisatçılar, her kesimden... Cem Eroğul, Alpaslan İşikli, Yılmaz Akyüz, Cevat Geray, Rona Serozan, Bahri Savcı, Tuncer Bulutay, Mete Tuncay, Bülent Tanör, Hüseyin Hatemi, Gencay Gürsoy, Üstün Korugan, Oya Köymen, Kıvanç Ertop, Nuri Karacan, geçenlerde sizin de bir konuşma yaptığınız Baskın Oran... Daha çok var tabii... Ve işin ilginç tarafı nedir biliyor musunuz sayın Çölaşan? Kovdukları arkadaşlarımızın tümü de, üniversite de tam gün görev yapan kişilerdi. Hiç birinin ne muayenehanesi, ne avukat yazıhanesi nede başka işleri vardı.

İdare mahkemesinde davasını kazanıp ta göreve başlayan hiç olmadı mı?

Böyle birkaç kişiyi göreve başlattık... Çünkü siz davayı kazanmışsınız. İdarenin davayı danıştayda temyiz etmesi, yürütmeyi durdurmaz. Böylece bir profesör ve bir doçent arkadaşımızla, biraz sonra konuşacağımız öğretmen arkadaşımız Ali Çinko'yu göreve başlattık. Fakat Danıştay'ın üçe karşı iki oyla aldığı kararlar yüzünden, bunları tekrar attılar...

Peki nasıl kovdular sizleri? Nedir bunun gerekçesi? Yani bu ülkede böylesine keyfi kararlarla insanlar nasıl işten atılıyor?

Ben bizlere yapılan bu işlemin hangi derin soruşturmalara dayandığını doğrusu çok merak ediyorum... Çünkü devlete on yıl, yirmi yıl, hatta otuz beş yıl hizmet vermiş insanları bir gecede kovmak, herhalde büyük sorumluluk getiren bir karardır ve bunun çok ciddi araştırmalar sonucunda alınmış olması gerekir. Sıkıyönetim komutanı böyle bir değerlendirmeyi nasıl yapabilir? Doğrusu çok merak ediyorum... Çünkü, sıkıyönetim komutanı dediğiniz kişi kimdir? Bir profesörle karşılaştırsak, devlet hizmeti aşağı yukarı aynıdır. İkisi de mesleklerinde başarılı olmuşlardır. Biri orgeneral veya korgeneral, öbürü profesör olmuştur. Biri askerlikte, öbürü bilim alanında başarılı olmuş ve yükselmiştir. Birinin sırtında üniforma diğersinin elinde kitap ve sırtında cübbe var. Şimdi sırtında vergi ödeyen yurttaşın parasıyla yapılmış üniforma olan sırtında kendi parasıyla alınmış cübbe olanın görevine son veriyor. Bu da nasıl yapılıyor? Bir savunma bile alınmıyor. Hakkındaki iddianın, suçlamanın ve ithamın ne olduğu konusunda bile, kendisine en ufak bir bilgi verilmiyor. O adam vatanını mı satmış, anarşist miymiş? Kamu düzenini sarsacak davranışları mı olmuş? Nedir acaba bizim suçumuz? Ne yapmışız da bizi kovmuşlar? Bence kamu düzenini asil sarsan davranış, devlet yetkilerinin böylesine keyfi biçimde kullanılmasıdır... Çünkü dikkat ederseniz böyle davranışlar devlet hizmetine ve hukuka olan saygıyı yok etmektedir. Devlete böyle uzun yıllar hizmet vermiş insanların, haklarında ki iddia veya ihbarların bilmeden, böyle kapı önüne bırakılmaları birçok şeyi temelinden sarsmıştır.

Evet sayın Ali Çinko... 1402 Sayılı Yasa'nın öğretmen kurbanlarından birisiniz. Konuşmanın havasına girdik artık... Şimdi siz anlatın lütfen başınıza gelen olayı...

Ben Bingöl'ün Genç İlçesi'nin Servi Bucağı'nda orta okul öğretmeniydim. 1982 Mart ayında hastaydım. Muayene olmak için ilçeye gittim doktora... Henüz muayene için sramı beklerken, beni Kaymakamlığa çağırdılar. Oraya gittim. Odada Genç Kaymakamı, savcı, jandarma komutanı ve komiser oturuyorlardı. Kaymakam bana "duydun mu? " diye sordu... " Neyi duydum mu kaymakam bey? " dedim... " Başka yerden duyacağına bizden duy " dedi ve elindeki zarfı uzattı. Aldım, okudum... 54 kişinin görevine son verilmişti Genç İlçesi'nde... Tebligat Milli Eğitim Bakanlığı'ndan geliyordu. Çoğumuz öğretmendik. Ben kendim Sosyal Bilgiler öğretmeniydim... Neler hissettiniz o sırada?

14 yıllık öğretmenim. Çok üzülüm ve dünya başıma yıkılmış gibi oldu. Hiç bekleliyordum. Mesleğim bir anda elimden alınmıştı. (...) Artık köyde duramazdım. Bir ara Kığı İlçesine gitmeyi düşündüm. Daha önce altı ay kadar Kığı İlçesi'nde çalışmıştım. Öğrenciler beni çok severlerdi. Oraya gitsem öğrenciler başıma üşüşüp sevgilerini gösterirlerdi ve sıkıyönetim onların da başına iş açabilirdi. Ailem ve kendim için para kazanmak zorunda idim. Hemen İstanbul'a doğru yola çıktım iş bulmak umuduyla...

Ne iş yaptınız İstanbul'da?

İnşaatlarda amele olarak çalıştım. Sonra bir süre pazarcılık yaptım.

Size de hiçbir gerekçe göstermediler mi işten atarken?

Hayır... Hocamın dediği gibi, bize gelen de iki satırlık bir tebligattı. Hepsi o kadar.

Geriye bakıp düşündüğünüzde, sizin sakıncalı bir yanınız var mıydı? Sol görüş, bölücü örgütlerle ilişki, komünistlik vesaire gibi... Ya da ailenizde böyleleri var mıydı?

Bölücü örgütlerle falan kesinlikle ilişkim yoktu. Akrabalarımın da öyle biri kesinlikle yoktur. Kendi kendime geriye bakıp değerlendirdiğimde, bütün amacım iyi bir öğretmen olmak, çağdaş bir insan olmak ve böyle kalmaktı.

Peki birileri mi gammazladı sizi acaba? Niçin atıldınız, niçin?

Sayın Çölaşan gerekçe şöyle olabilir... Ben bunu yıllardan beri düşünüyorum ve başka bir izah tarzı bulamıyorum... Ben 1981 yılında Kığı Lisesi'nde müdür yardımcısıydım. Yeni bir müdür geldi ve ben bir süre sonra müdür yardımcılığı görevimden ayrıldım. Yeni müdürün ağbisi, ilçe kaymakamlığının tezgahladığı bir oyun olabilir diye düşünüyorum. Kuvvetle muhtemeldir diyorum... Onların tezgahladığı bir oyun olabilir. Çünkü onların yüzünden, Bingöl İli içerisinde görev yerim değiştirildi ve Kığı Lisesi'nden alınıp, Servi Bucağı orta okuluna atandım.

Yeni gelen müdürle uyuşmadınız mı? MHP'li falan mıydı?

Şeriatçıydı efendim... Hatta Kığı kaymakamı da öyle şeriatçı bilinirdi. Kendisi şimdi Fatsa kaymakamıdır. Hatta o kadar ki kaymakam, ilçedeki devlet memurlarının namaza gidenler ve gitmeyenler diye değerlendirirdi. Hatta bir gün kaymakamla aramızda bir tartışma oldu. Biz lisemizde bir okul gazetesi çıkarıyorduk. Bu gazeteye Atatürk'ün bazı seçkin sözlerini koymak istedik. Seçici kurulda ben de vardım. Atatürk'ün, özellikle laiklikle ilgili sözlerini gazeteye koymamıza kaymakam ve okul müdürü karşı çıktılar. O toplantıda ilçe jandarma komutanı vardı, birçok öğretmende vardı...

Nasıl karşı çıkıyorlar?

"Atatürk'ün o sözleri yaşadığı döneme özgüdür" dediler. Biz de o sözlerin her zaman geçerli olduğunu savunduk.

Hangi sözler mesela?

"Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki Türkiye; şeyhler, dervişler ve müritler ülkesi olamaz" gibi seçkin sözleri gazeteden çıkarttılar. Edindiğimiz bilgilere göre bu kaymakam şimdi Fatsa'da da aynı tavrını sürdürüyormuş... Ve bunlar beni önce Kığı'dan Servi nahiyesine verdiler. Sonra da, başıma bu iş geldi ve 1402 uyarınca kovul-

dum. Yani düşünüyorum ve "olsa olsa bu ekibin tezgahı ve ihbarıdır" diyorum. Başka hiçbir şey yok.

Yani Atatürk'çü bir öğretmendiniz. Aşırı akım falan dedikleri şeylerle ilginiz yoktu, öylemi?

Tamamen öyledir.

TÖB-DER üyeliğiniz var mıydı Ali bey?

Vardı efendim... TÖB-DER yasal bir kuruluştur ve onun üyesiydim.

Peki TÖB-DER'in düzenlediği öğretmen boykotuna katılmış mıydınız? Ya da bir takım direniş hareketlerine falan katılmış mıydınız?

Ne bir tek boykota, ne de bir tek direnişe katıldım. Yasa dışı hiçbir eylemde yer almadım hiçbir nedenle gözaltına alınmadım mahkemeye çıkmadım. (...)

(...) Rona bey size bir şey daha somak istiyorum burada... Kaç kişinin görevine son verildi 1402 sayılı yasa ile?

Sayın Çölaşan, bu da gizli!.. Anladınız mı, bu da gizli! Bizim suçumuzu nasıl gizli tutuyorlarsa bunu da gizli tutuyorlar. Ama binlerce kişi olduğu kesin. Bu gizlilik olayı, bu operasyonun en ilginç noktalarından birini oluşturuyor zaten. (...) Türkiye Cumhuriyeti tarihinde en büyük tasfiye yapılıyor ve binlerce kamu görevlisi işten kovuluyor... Şimdi demokrasiye geçtiğimizi söylüyorlar. Ya bu sayı özellikle açıklanmıyor, ya da gerçekten bilmiyorlar.

Ali Çinko, son olarak size bir şey soracağım... Bu yazı çıktığı zaman, eğer iş bulmuş olursanız yine bir inşaatta amelelik yapıyor olacaksınız. Nedir şimdiki duygularınız?

Valla bir öğretmen olarak bizlere bu işi yapanlara kırgın değilim. Sadece onlara acıyorum. Onları acınır durumda görüyorum. Aslında bir takım sıkıntılarla elbetteki çok güçsüzleştik. Ama haklılığımızla güçlüyüz. Kesin güçlüyüz. Tabi hep istiyorum ki yeniden öğretmen olayım öğrencilerimin başına geçeyim. Çok özliyorum mesleğimi... Ve bir de şu var efendim... Ben amelelik yaparak öğretmen maaşından daha fazla para kazandım. Ama insan ne de olsa yıllarını verdiği ve çok sevdiği mesleğini özliyor. Tabi bazen moralimin çok bozulduğu günler oldu. Ama hep kendi kendime dedim ki "Bu haksızlıklar deryasından sanada bir damla düşmüş, çok mu? " Hep böyle avuttum kendimi... Ama 1402 ile kovulan binlerce insan çok zor durumda. İşportacılık yapan, benim gibi amele olan, şoförlük yapan, halen de iş bulamayan ve çoluk çucuğuyla açlığa terk edilen nice öğretmen arkadaşım var aramızda. Bize bu fırsatı veripte sesimizi bütün Türkiye'ye duyurduğunuz için size teşekkür ediyorum Emin bey...

Asıl ben sizlere çok teşekkür ediyorum. Türkiye'nin bir ayıbını yaşattınız bana. Bakalım bu ayıbı kim ortadan kaldıracak? İki satırlık tebligatlarla görevlerinden alınan, işinden kovulan binlerce insana kim sahip çıkacak? Buradan sesleniyorum: ANAP, SHP, DYP, DSP ve diğer partiler... Neredesiniz? .. " Hukuk devleti "ni savunanlar, "İnsan Hakları"ni savunanlar, neredesiniz? .. Nerede işiniz çıkın ortaya da, 1402'likler için sesinizi bir duyulalım bakalım!..

Madde 19: Herkesin görüş ve anlatım özgürlüğü vardır, bu özgürlük kısıtlamasız görüş edinme ve her hangi bir yoldan ve hangi ülkede olursa olsun bilgi ve düşünceleri arama alma ve yayma özgürlüğünü içerir.

Türkiye'de özellikle 12 Eylül 1980'den sonra en temel insan haklarından biri olan Bilgi edinme, görüş bildirme ve anlatıp yayma hakkı çok açık ve ağır biçimde engellenmiştir. Ülkede uzun yıllar olup biten pek çok önemli gelişme halktan ve giderek tüm dünyadan gizlenmiştir. Türkiye ve dünya kamuoyu bazı şeyleri 7-8 yıl sonra, o da ek-sik ve sınırlı bir şekilde öğreniyor. 1983'de yapılan tamamen göstermelik seçimlerden sonra iktidara gelen Turgut Özal Hükümeti de aynı politikayı devam ettirmiş, hatta 1987 yılı içinde gündeme getirdiği yeni yasa düzenlemeleri ile Askeri Cunta'nın yapamadığı şeyleri bile yapmıştır. Bu durumu anlatması açısından ülkenin tanınmış hukuk profesörlerinden Çetin Özek'in yazdığı bir yazıyı aynen aşağıya aktarmakta yarar vardır.

BİLGİ EDİNME HAKKINA ENGEL

Mart 1988/Milliyet

Prof. Dr. ÇETİN ÖZEK

(Prof. Dr. Çetin Özek, 1934'de Çorum'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1961'de, doktor, 1965'te doçent, 1975'te profesör oldu. 1982'de kendi isteği ile üniversiteden emekliye ayrıldı.)

Siyasal iktidarın basına düşmanlığı ve bu nedenle basın özgürlüğünü yok etmeye yönelik bir dizi yasal düzenlemeyi gerçekleştirme çabası içinde bulunduğu tartışılmaz bir gerçek! TRT'yi tekelinde tutan, sinema, video, kaset gib kitle iletişim araçlarını sansür edebilen siyasal

iktidar basının "haber kaynağına ulaşmak", "özgür haber vermek / eleştirmek/yorumlamak", "eser yaratmak" "basılmış eseri yaymak" haklarını denetlemek ve sınırlamak yollarını arıyor; böylece, Türkiye'deki tüm kitle iletişim araçlarının siyasal iktidarın istediği ve izin verdiği yönde görüş açıklaması sağlamak istiyor. Böyle bir yöneliş, basının haber vermek görevini yerine getirmesini önleyeceği gibi, "halkın bilgi edinme hakkını" da engelleyecek. Ortaya çıkan durum, siyasal iktidarın, halkın gerçekleri öğrenmesini önleyerek sağlıklı siyasal tercihlerde bulunabilmek olanağını yok ederek, kendi iktidarını sürdürmek peşinde olduğunu gösteriyor. Doğal olarak, siyasal iktidarın belirtilen tutumu, genelinde "demokratik siyasal sistem" kurallarıyla ve "basın özgürlüğü" kavramlarıyla temelden çelişiyor.

Siyasal iktidar belirtilen yönelişini haklı gösterebilmek için, kamuoyunda "yalan yazar basın" imajını yaratıp, "kişilik haklarını haber vermek" aldatmacasına dayanıyor; uyguladığı yöntemin başarıya ulaştırmak için basın organlarına "yalan haber" sızdırmayı dahi göze alabiliyor.

Siyasal iktidarın, özgür haber dolaşımını önleyip, halkın bilgi edinme hakkını engellemek amacına ulaşmak için başvurduğu yöntemler de, yasa tasarılarında açıkça kendini gösteriyor: "belirli yayınların sürmesini engellemek", "sorumluluğu yaygınlaştırmak", "basın kuruluşlarının tükenmesini sağlayacak ağır para cezaları getirmek", "basın sanayiine yatırım yapanları parasal tahditlerle karşı karşıya bırakarak, basının iç denetimini sağlamak". Gerçekleştirilmesine çalışılan yeni yasal düzenlemeler, 1982 Anayasası'nın kişi hak ve özgürlüklerini en dar ölçüde tutan yapısı ve bu anayasal yapıya uygun siyasal düzen içinde düşünüldüğünde, basın özgürlüğünün

yok edilmek tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu kabul edilmek gerekir. Yargı ve yargıç bağımsızlığının sınırlandırıldığı, yönetsel yetkilerin genişletildiği yargı yoluna başvurmak olanaklarının daraltıldığı, düşünce açıklama özgürlüğünün ancak belirli "resmi görüşler" açısından kabul edildiği bir siyasal düzende, getirilmek istenilen yasal siyasal iktidarın basına egemen olması, istemediği yayını engelleyebilmesi sonucunu yaratabilecektir. Özellikle, yasa tasarılarında kullanılan her anlama gelebilecek, kaypak, sınırı belli olmayan terimler uygulamanın yaygınlaştırılmasına yol açabileceği gibi, yasa tasarılarındaki hukuksal yanlışlar, ifade bozuklukları, bilimsel verilerden yoksunluk da, kavram ve uygulama kargaşası yaratabilecektir.

Yapmaya çalıştığımız "genel değerlendirme" ile ilgili şu örnekler verilebilir:

GERÇEK HABER NEDİR ?

Medeni kanun'un 24. maddesinin değiştirilmesine ve bazı ek maddeler getirilmesine yönelik tasarıyla, "kişi haklarını üstün nitelikte kamu yararı" bulunup, bulunmadığı ayrımı getirilerek, en doğru bir haber/görüş/yorum dahi, kişilik haklarına saldırı niteliğinde sayılabileceği olanağı yaratılmaktadır. Medeni Kanun'un 24. maddesiyle birlikte düşünülmesi gereken Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde yapılmak istenilen değişikliklerle de, ağır kusurlu bir fiil ve "ağır zararı" olmasa dahi tazminat sorumluluğunun doğması kabul ediliyor. Böylece, gerçek bir haberin "üstün kamu yararı taşımadığı ileri sürülerek en gerçek bir haber dahi tazminat sorumluluğuna yol açabileceği gib, gazetecinin kendisinden beklenen bütün özeni göstermesine rağmen bazı yanlışları içeren haber vermesi durumunda dahi sorumluluk yaratılmış ve böylece sorumluluk yaygınlaştırılmış oluyor. Bu yasa tasarısı, Yargıtay'ın yerleşik görüş ve uygulamayısıyla, bilimsel görüşlerle çelişiyor.

Medeni kanun'un 24. maddesine ek maddelerle de, "tecavüz tehlikesi", "güçlü telifi edilebilecek bir zarara sebep olma tehlikesi" varlığı durumunda, yayının yapılmasının önlenmesi veya yapılan yayının durdurulabilmesi konularında yargıcın karar vermesi olanağı yaratıyor. "ihtiyati tedbir" konusunda yasalarımızda "genel hükümler" bulunmasına rağmen, böylesine özel hükümler getirilmesiyle "yayını önlemek/durdurmak" olanaklarının yaratılmak istendiğini kanıtladığı gibi, basın özgürlüğü kavramının "ihtiyati tedbirlerle ilgili genel hükümlerin" uygulanmasına olanak vermediğini de ortaya çıkartıyor. Kullanılan, belirginlikten yoksun, kaypak terimlerle, her durumda bir yayının önlenmesine veya durdurulması kapıları açılıyor. Örneğin, bu türden yasa maddeleri, artık "Vuralhan olayı", "Mit raporunu olayı" gibi önemli konuları Türk halkının öğrenebilmek olanaklarını ortadan kaldıracak. Belirtilen düzenleme, açık bir biçimde "yargı eliyle sansür" ve "yayın yasağı" sistemini getirerek 1982 Anayasası'yla çelişkiye düşmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 480., 482. maddelerinde yapılması öngörülen değişikliklerle, Basın Kanunu'na eklenmek istenen "Ek Madde 7" ise, kişilere cumhurbaşkanına ve anayasal organlara, devlet memurlarına karşı basın yoluyla işlenebilecek hakaret/sövmeye suçlarının uygulama alanını genişletip, cezaları arttırırken, basılmış eser sahiplerinin de kusura suç sorumluluğunu kabul etmektedir. Ayrıca, siyasal iktidarın "yalan haber suçu" yaratmak özlemi de giderilmek istenilmektedir. Genelinde, "gerçekliğini" siyasal iktidarın balirliyebileceği "belgelerle" gerçek dışı haber verilmesi hakaret suçu olarak nitelendiriliyor, çok ağır para cezaları öngörülüyor. Böylece siyasal iktidar, MIT raporunun, Vuralhan ile belgelerin, yolsuzluk/kayırma iddialarının dayanakların gerçek dışılığını, sahteliğini ileri sürerek, yargıyı mahkûmiyet kararları vermeye zorlayabilecek. Büyük para cezaları, basın kuruluşu sahibini korkutup, bu türden beşe ve haberlerin yayımlanmasını önlemeye iteleyebilecek, basının iç denetimi yaratılabilecek.

"MUZIR YASASI"

"Muzır Yasası" olarak adlandırılan 1117 Sayılı Yasanın, salt anormal para cezalarını önlemek için değiştirildiği ileri sürülürken, diğer yandan yasanın uygulama alanını yaygınlaştırılmaktadır. Afişler, ilanlar, fotoğraflar, posterler, takvimler de yasa kapsamına alınmak istenilmektedir. Böylece, bu alanlardaki sanatsal çalışmalar da hi suç sayılabilecektir. Kaldı ki, eleştirilen "brüt traj ortalamasının KDV dahil toplam satış bedeli" ölçüsünde ısrar edilerek, çok yüksek para cezalarının verilmesi, traj ve gazete fiyatlarının cezayı yükseltmesi sistemi korunmuştur. Kaldı ki, para cezasının alt sınırının 50 milyon TL'den az olmayacağı da kabul edilerek, küçük trajlı yayınlar açısından fiilen ceza artırılmıştır. Trajin azlığı nedeniyle, "Muzır Yasası'nın" bugünkü hükümlerine göre 50 milyondan az para cezası ile cezalandırılabilen yayınlar dahi, tasarı yasalarsa 50 milyon TL. para cezasıyla cezalandırılacaktır.

SONUÇ

Dikkat edildiğinde, yasa tasarılarında özellikle ağır para cezalarının öngörüldüğü ve yayın sahibinin de bu para cezalarından sorumlu tutulduğu ortak yöneliş olarak ortaya çıkıyor. Böylece siyasal iktidarın, ağır para cezalarıyla basın sanayiine yatırım yapanları baskı altına alarak haber/yorum/eleştirileri engellemesi amacını güttüğü görülüyor. Genellikle, gazete/dergi çalışanları ile, sorumlu yazı işleri müdürlerinin cezalarının da, işletme sahibi tarafından ödenmesinin "basın iş kolunda" mevcut toplu iş sözleşmelerinde kabul edildiği de göz önünde bulundurulacak olursa, toplam para cezası sorumluluğunun işletme sahibine yükleneceği, bu durumun yatırımcıyı ürktüreceği açıktır. Böylece, isyasal iktidarın, basında "iç denetim"i de sağlayarak özgür haber dolaşımını ve halkın bilgi edinme hakkını ortadan kaldırmayı amaçladığı açıkça ortaya çıkmaktadır.

Madde 20: Herkes barışçı toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Hiç kimse bir derneğe girmeye zorlanamaz.

12 Eylül 1980'den sonra her alanda olduğu gibi dernek kurma, faaliyet sürdürme, derneğe üye olma konusunda da insan hakları ile bağdaşmayacak pek çok uygulama gündeme getirilmiştir. Bunların başında dernek kapatma uygulaması gelmektedir. Bunu anlatılabilmek için sadece 12 Eylül'den sonra Türkiye'de çoğunluğu ekonomik-demokratik amaçlı olan 12.000 tane derneğin kapatıldığını söylemek sanırız bir fikir verir.

DERNEKLERİN DEĞİŞEN YÜZÜ

16 Aralık 1987/Cumhuriyet

12 Eylül'den sonra kapatılan dernekler uzun bir sessizlik döneminden sonra birbiri ardına yeniden kurulmaya başladı. 1980 öncesinde siyasal içerikli dernekler ağırlıkta iken, 1980 sonrasında kurulan dernekler de içerik değiştirerek daha çok cami, Kuran kursu, spor gibi alanlara kaydılar. İstanbul'da 2908 sayılı Dernekler Yasası'na göre kamu yararına faaliyet gösteren beş bine yakın dernek bulunurken, 1980'den bu yana 12 binden fazla dernek de kapatılmış yada kapanmış. Beş bin derneğin faaliyet alanlarına göre dağılımında ise birinci sırada 868 dernekle cami ve Kuran kursu dernekleri birinci sırada yer alıyor.

Türkiye'de 1980'den sonra derneklerin kapatılmasıyla birlikte Dernekler Yasası da değişti. 1983 yılında yürürlüğe giren 2908 sayılı Dernekler Yasası'yla dernekçiliğe bazı kısıtlamalar getirilirken özellikle siyasal içerikli ve öğrenci dernekleri kurulması zorlaştırıldı. Örneğin yüksek öğretim kurumlarında birden fazla dernek kurulması yasaklandı. Buna karşın cami, Kuran kursu, spor, hastane, yardım ve yaptırma derneklerinin kurulabilmesi kolaylaştırıldı.

İstanbul'da da bu etkenlerden dolayı 1980'den sonra kurulan derneklerin çoğunluğunu sosyal dernekler oluşturdu. İstanbul'da bunu spor(591), ilkokul(572), lise(218), hastane(128), ortaokul(83), avcılık(71), dışarda yaşayan Türkler(19) izliyor. Üniversite öğrencilerinin dernek kurması ise hem çok zor hemde sınırlı. Üniversite öğrencileri her fakültede ancak bir dernek kurabiliyor. Kurulan derneklerin tüzel kişilik kazanması ise çok uzun süre gerektiriyor. Üniversitelerde dernek kurulmasına izin verilmesinden bu yana İstanbul'da ancak 10 dernek tüzel kişilik kazanabildi. Altı üniversitede 100'ü aşan fakültenin bulunduğu İstanbul'da, öteki üniversite öğrenci dernekleri ise kuruluş çalışmalarını sürdürüyor. Öğrenciler, derneklerin kurulabilmesi için birçok engelle karşılaşırken, örneğin cami ve Kuran kursu dernekleri hemen tüzel kişilik kazanıyor, yardım toplayabiliyor.

Cami ve Kuran kursu dernekleri gib, sosyal derneklerin kuruluşları daha kolay oluyor. İstanbul'da aralarında "Kümes Hayvanlarını Koruma ve Geliştirme Derneği", "Sakatlar Derneği" gibi derneklerin bulunduğu toplam 1737 sosyal dernek faaliyet gösteriyor. Sosyal dernekler arasında Leo, Lions, Lioness, Rotari gibi yardım amaçlı dernekler bulunurken, azınlıklar da aynı tür derneklerde bir araya gelmişler. Azınlıklardan Musevi yurttaşlar genellikle "Fukaraperver Derneği" gibi yardım amaçlı dernekler kurarken, Ermeniler daha çok kilise dernekler oluşturmuşlar. Masonların ise, "Büyük Mason Mahfili Derneği", "Mason Derneği", "Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Locası" ve "Türkiye Fikir ve Kültür Derneği" adlı dört dernekleri bulunuyor.

Dernekler masası yetkilileri, sosyal dernekler içinde yer alan birçok derneğin amaçları dışında kumar gibi yasadışı kullanımlara alet edildiğini belirtirken, 12 Eylül'den sonra İstanbul'da 12 binden fazla derneğin de kapatıldığını kaydettiler.

1987 yılında hükümet partisine bağlı bir milletvekili okullarda tek tip öğrenci derneği kurulmasını, bunun dışındaki derneklerin kapatılmasını isteyen bir önerge verdi. Bu önerge aslında hükümetin de önerisi idi. Bunun üzerine okullarda çok sayıda öğrenci çeşitli eylemlerle durumu protesto etti. Hükümet durumun kötüye gittiğini anlayınca tasarıyı geri çekti. Ama eylem yapan öğrencilere karşı büyük bir baskı uygulandı. Bu amaçla boykot, v.s yapan

öğrencilere işkenceler sonucu yüklenen "suç"lara dayanarak 1,5-3 yıl arasında değişen hapis cezası verildi. Karar 18 Mart tarihinde açıklandı.

Dernek kurma ve üye olma hakkının önüne çıkartılan en büyük engel politik ve hukuki engellerdir. Türkiye'deki yönetim dernek gibi bir kuruluşu, ilerde kendisine yönelecek bir tehdit olarak ele almakta ve bu nedenle ne pahasına olursa olsun engellemeye çalışmaktadır. Örneğin: Barış derneği, Öğretmen derneği, Doktor derneği, İnsan Hakları derneği, Anti-Nükleer dernek v.b gibi en temel insani hakları savunmayı amaçlayan derneklerin kuruluşuna bile izin verilmemektedir. Bu alanlarda 12 Eylül öncesinde faaliyet gösteren tüm dernekler kapatılmış ve yöneticilerine çok ağır hapis cezaları verilmiştir.

Ülkede özgür olarak dernek kurmayı engellemenin bir yolu ise somut örneği Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde yaşanan okul idaresinin dernek kurması ve öğrencilerin bu derneğe üye olmaya zorlanmasıdır.

İKİ DERNEKLİ ÜNİVERSİTE

7 Şubat 1988/Hürriyet

KTÜ'den 1985'den buyana dernekler konusunda ilginç bir tablo yaşıyor. Bir yanda öğrencilerin kurduğu, bir yanda rektör Kemal Gürüz'ün "çalışkan öğrencileriyle" oluşturduğu iki öğrenci derneği var. Öğrencilerin 11 Mart 1986'da Trabzon valiliği'ne yapmış oldukları dernek başvurusu ancak 28 Kasım 1986'da tüzel kişiliğe kavuşmuş, işlemler 28 Eylül 1987 günü tamalanabilmiş. Bu öğrencilerin başvurusundan kısa bir süre sonra rektör Kemal Gürüz, "öğrencilere dernek kurma konusunda yardımcı oluyorum" diyerek yeni bir dernek oluşturmuştur. Ve 25 Temmuz 1986'da yaptıkları başvuru ile tüzel kişiliklerini hemen kazanmışlardır. Gürüz, devletin tüm olanaklarını seferber ederek derneğe büro ve büro malzemeleri sağlamış. Çalışkan öğrencilere de "canlanın biraz... bunların seslerini çıkarmaları sizin yüzünüzden" sözleriyle öğrencileri karşı karşıya getirme niyetini ortaya koymuştur.

Gürüz, kendi inisiyatifi dışında kurulan derneğin tipik bir komünist örgüt olduğunu ve derneği tanımadığını açıklamış sık sık. "Burada olduğum müddetçe Marksist-Leninist komünist ilkelerini uygulamaya çalışanlar borularını öttüremeyeceklerdir. Bunları üniversitede barındırmayıp atacağım." demiştir. Nitekim 2 Nisan 1986'da açılmış olan dernek merkezi Trabzon Emniyet Müdürlüğü emriyle 10 Haziran 1987 tarihinde gerekçe görtemeden kapatılmıştır.

Yasal haklarını arama çabasındaki öğrenci derneği, valiliğe yaptığı başvurusunda sonradan kurulan rektör derneğinin kapatılmasını istemiştir. Valiliğin verdiği yanıt ise, "rektör derneği yasal, bu derneğe üye olmanızda da hınca yoktur" olmuştur.

İnanılması güç bir Yüksek Mahkeme (Yayıt) kararı.

"ÖĞRENCİLER REKTÖRDEN İZİN ALMADAN DERNEK KURAMAZ

18 Şubat 1988/Milliyet

Yayıt, rektörlükten izin alınmadan kurulan öğrenci derneklerinin feshedilmesi gerektiğini bildirdi.

Yayıt 2. hukuk dairesi, Bursa Asliye 3. Hukuk Mahkemesi'nin, Uludağ Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrenci Derneği'nin feshi davasının red-dine ilişkin kararını bozdu.

Yayıt, dünkü Resmi Gazete'de yayımlanan kararında, 2547 sayılı kanunun 59. maddesi gereğince "kamu yararına olan dernekler dışında herhangi bir derneğe üye olmanın rektörün iznine bağlı" olduğunu bildirdi.

Kararda, dernek ilgilileri öngörülen süre içinde bu eksiği giderdiği için "davanın sübut bulmadığı" gerekçesiyle Bursa Asliye 3. Hukuk Mahkemesinin verdiği kararın, usul ve kanuna aykırı görüldüğü kaydedildi.

Bu konuda sonuç olarak şu söylenebilir:

12 Eylül 1980'den sonra, Dernekler Kanunu, Toplantı ve Gösteri yürüyüşleri kanunu ve Polis yetki ve görevleri kanununda yapılan çok çeşitli değişikliklerle ülkede yaşayan insanların derneklerde v.b kuruluşlarda örgütlenerek haklarını aramaları, dahası toplumsal ve siyasal yaşama katılmaları tamamen engellenmiştir. Bu konuyu çok çarpıcı bir örnekle bitirmek uygun olur.

GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜDE 25 ÖĞRENCİYE HAPİS

7 Şubat 1988/Hürriyet

Üniversitede tek tip dernek kurulmasına ilişkin YÖK yasasını protesto amacıyla izinsiz yürüyüş yaptıkları savı ile İstanbul DGM'de yargılanan 10'u kız 66 öğrenciden 25'i birer yıl 6'şar ay hapis ve 5000 TL. para cezasına çarptırıldı. 41'i ise beraat etti. Mahkeme hapis cezasının tecil etti.

Madde 21: Herkes doğrudan yada özgürce seçilmiş temsilciler aracılığıyla ülkesinin yönetimine katılma hakkına sahiptir.

Herkesin ülkesinde kamu hizmetlerine eşit olarak katılma hakkı vardır. Halkın istemi yönetim otoritesinin temelidir. Bu istem genel ve eşit, gizli ve özgür oya dayalı dōnensel ve gerçek seçimle belirlenir.

En temel ve vazgeçilmez insan haklarından olan, yönetim ve kamu hizmetlerine katılma hakkı T.C'de hemen hiç uygulanmamaktadır.

Bu konudaki ihlaller o kadar çeşitli şekillerde olmaktadır ki, bu anti-demokratikliği ve insanlık dışılığı anlatabilmek için verilecek örnekler yüzlerce sayfaya sığmaz. Biz sadece en çarpıcı on örnek vererek bir parça da olsa bu vahim durumu anlatmaya çalışalım.

Örnek 1-) 12 Eylül 1980'den sonra ülkede faaliyet gösteren ve siyasal katılımın vazgeçilmez kurumları olan siyasal partiler, demokratik kuruluşlar, dernekler kapatılmış, mallarına el konulmuş, yönetici ve üyeleri yargılanmış ve bunlara göstermelik yargulamalar sonucunda çeşitli hapis cezaları verilebilmiştir.

Örnek 2-) 1983 yılının sonbaharında seçimler yapılmış, seçimlere Askeri Cunta'nın izniyle kurulan üç parti katılmış, diğer partilerin kuruluşlarına bile izin verilmemiştir.

İzin verilen partilerin kurucuları ise cuntanın onayından geçmişlerdir. Veto edilenler seçimlere girememiş, parti kurucusu olamamışlardır. Böylesi bir uygulama dünyada ender rastlanan ve insan hakları ve demokrasi açısından tam bir kara leke oluşturan bir durumdur.

Örnek 3-) Ülkede seçim sistemi son derece adaletsizdir. Bir parti toplam oyların %25-30'unu dahi alsa iktidara gelebilmektedir. Nitekim 1987'de yapılan erken genel seçimlerde oyların % 36'sını alan bir parti mecliste mutlak çoğunluğu alabilmiştir.

Örnek 4-) Seçimlerde herhangi bir partiden yada bağimsiz olarak milletvekili olarak aday olabilmek için aranan ölçütler milletvekili olmayı belli bir zümrenin tekeline vermektedir. Örneğin: Bir kişinin aday olabilmesi için en az 100 milyon türk lirasına ihtiyacı vardır, ki bu para, ortalama işçi ücreti 60.000 olduğu düşünülürse bir servettir. Böylece ülkede zenginlerin dışında politika yapmak mümkün değildir.

Örnek 5-) 12 Eylül 1980'den sonra siyasi partiler yasasında yapılan değişikliklerle sendikaların, derneklerin, kooperatiflerin ve diğer demokratik kuruluşların her hangi bir partiyi desteklemeleri yasaklanmıştır.

Örnek 6-) Siyasi partilerin köy, nahiye, (köyden büyük ilçeden küçük) bucak gibi yerleşim yerlerinde örgütlenmeleri yasaklanmış ve fiilen buralarda yaşayan insanlar politik katılımın dışında bırakılmışlardır. Bu tür yerlerde yaşayan insan sayısı ülkenin toplam nüfusunun yaklaşık yarısıdır.

Örnek 7-) Ülkedeki yetişkin insan gücünün önemli bir kısmını oluşturan ordu mensupları, devlet memurları, öğretmenler, polis örgütü üyeleri v.b kesimlerin siyasi partilere üye olmaları yasaktır.

Örnek 8-) Ülkede seçme seçilme yaşı 21'dir. Ülke nüfusunun önemli bir kısmının genç olduğu düşünülürse bunun ne kadar önemli bir insan hakkı ihlali olduğu anlaşılır.

Örnek 9-) Siyasi partilerin gençlik kolu, kadın kolu, işçi kolu, köylü kolu v.b gibi yan örgütler kurmaları yasaklanmıştır. Böylece bu kesimlerin siyasete katılmaları engellenmiştir.

Örnek 10-) Bugüne kadar ülkede yaşayan yaklaşık 1 milyon 600 bin kişi hakkında uygulanan güvenlik soruşturması ve sakıncalılık statüsü ülke insanları için tam bir karabasan olmuştur.

Bu uygulamaya maruz kalan 100.000'lerce insan okullardan, işinden, evinden, ailesinden olmuştur. Bu uygulamanın bir başka örneği dünyada yoktur. (Soğuk savaş yıllarının Mc Charty'ciliğine çok benzeyen bu uygulama aslında ondan daha kötü ve yıkıcı bir etkiye sahiptir.)

Bu insanlık dışı uygulama sonucunda insanlar evlenemezler, işe giremezler, okuyamazlar, yurtdışına çıkamazlar, ülke içinde seyahat edemezler, mahkemelerde hakkını arayamazlar....

İşte bir kaç uygulama:

YİNE 'GÜVENLİK' ENGELİ

29 Şubat 1988/Cumhuriyet

TEK Soma-b İşletme Müdürlüğü'nün personel gereksinimi için açtığı sınavı kazanan Osman Koçtürk, Güvenlik soruşturmasına takılarak işe alınmadı. Manisa Bölge İdare Mahkemesi'nden yürütmeyi durdurma kararı alan,

ancak kurumun temyiz etmesine karşın danıştay'ca kararın lehinde onanması üzerine yine evrakları geri gönderilen Koçtürk, 25 milyonu manevi olmak üzere 60 milyon liralık tazminat davası açtı.

Kapatılan TİP'in 1980 öncesi Kırkağaç İlçe Başkanlığı görevini yapan ve hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nca soruşturma açılan, ancak askeri savcılıkça 12.5. 1984 tarihinde "kovuşturmaya lüzum olmadığı" kararı verilen Osman Koçtürk, TEK'in açtığı sınavı kazandı. TEK Soma-b İşletme Müdürlüğü'nün sınavını kazanan Koçtürk'e işletme, 10.3.1986 tarih ve 3123 prs.2.2/1917 sayılı yazısıyla " İmtahanı kazanmış bulunmanıza rağmen müdürlüğümüzde işe alınmanız mümkün olmadığından evraklarınız ekte gönderilmiştir" notunu ilettiler.

657 sayılı yasa gereği memuriyete alınmasında hiçbir sakınca bulunmadığını kanıtlamak ve güvenlik soruşturmasını aşabilmek amacıyla Manisa Bölge İdare Mahkemesi'ne başvuran Koçtürk, yürütmenin durdurulması kararı aldı.

Manisa İdare Mahkemesi'nin vermiş olduğu yürütmeyi durdurma kararına itiraz eden ve bozulması yönünde Danıştay'a başvuran TEK İşletme Müdürlüğü, Danıştay 10. Dairesi'nden istediği kararı çıkartamadı. Danıştay 10. Dairesi, "Bozulması istenen karar, usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz sebepleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğinden, temyiz isteminin reddi ile bozulması istenen kararın onanması" oybirliğiyle karar verildi.

1,5 MİLYON KİŞİYE PASAPORT TEHDİDİ

Cumhuriyet

Tüm yurttaki yaklaşık 1,5 milyon kişi yeni yıla, "sakıncalı" sayıldıkları için pasaport yasağı tehdidi altında girdi. Türkiye'de yaklaşık 400 bin kişi çeşitli nedenlerle "Pasaport yasaklısı" durumunda.

1987 yılında hükümet yetkililerince açıklanan, pasaport alımının kolaylaştırılacağı ve pasaport çilesine son verileceği şeklindeki açıklamalar yaşama geçirilemedi. Pasaport verilirken polis tarafından yapılan güvenlik soruşturması, Türkiye'de yaşayan yaklaşık 30 bin kişiden birinin ayağına takılmaya devam ediyor. Çoğunluğunu 12 Eylül 1980 öncesi eski öğrencilerin oluşturduğu bu "sakıncalılar ordusu" içinde gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılmış, ancak adı kayıtlara geçmiş yurttaşlar da önemli bir oran oluşturuyor. Okul duvarlarına asılan siyasi içerikli bir ilan yada afiş nedeniyle "okulda illegal bir örgüte ait afiş asmak", bir boykota adı karıştığı için "öğrenim özgürlüğünü engellemek" gibi gerekçelerle fişlenen bu yurttaşlar, pasaport almak için başvurduklarında geçirdikleri güvenlik soruşturmasında "sakıncalı" sayılıyorlar. Bunun dışında ailesinden bir kişinin aranması, yada isim benzerliği gibi nedenlerle de pasaport alamayanlara rastlanıyor. Bunalar pasaport yasağı tehdidi altında bulunan gurubu oluşturuyor.

Yaklaşık 400 bin kişi ise kesin olarak pasaport yasağı kapsamında yer alıyorlar. Bu yurttaşlar arasında vergi borcu, hakkında başlatılmış soruşturma, açılmış dava, mahkûmiyet alma gibi gerekçelerle yasak kapsamına alınanlar olduğu gibi, haklarında herhangi bir yasal kısıtlama olmamasına rağmen İçişleri Bakanlığı'nın "taksiri" nedeniyle yasaklı olanlar bulunuyor. Ayrıca, yasal engellerin kalkmasına rağmen, 17 ilde bulunan sınır kapılarında bilgisayarlardaki listeden adı silinmeyenler de yasaklı işlemleri görüyor.

25 Ocak 1988/Milliyet

İşe alınmalarda "güvenlik soruşturması sorunu" devam ederken, bu konuda bazı düzeltmelere gidileceği bildirildi. Emniyet Genel Müdürlüğü yetkilileri, Adli takibata uğramamış kişiler hakkında tutulan fişlerin imhasını düşündüklerini belirterek, "halen yargılanması süren yada mahkûm olmuş kişiler hakkındaki fişlerin korunması devam edecek" dediler.

Yetkililerden alınan bilgiye göre, emniyette 1 milyon kişinin çeşitli nedenlerden dolayı fişi var. Yetkililer, Güvenlik Soruşturması Yönetmeliği'nde yapılması düşünülen değişiklik konusunda bilgi verirken şöyle dediler:

" Kişiler hakkındaki bilgiler daha önce ilgisiz kişilerden alınıyordu. Bu kişinin oturduğu çevredeki bakkal, kasap, manav gibi işyeri sahiplerinden bilgi toplanıyordu. Tabii bu, birçok yanlış bilginin toplanmasına neden oluyordu. Bu yöntemden vazgeçilecek ve ciddi kişilerin vereceği bilgiler dikkate alınacak.

Ayrıca, güvenlik soruşturmalarında ana ilke, geriye dönük on yılın araştırması şeklinde olacak. Eskiden bu uygulamayla kişi, 17 yaşında bir olaya karışsa bile, istenilen güvenlik soruşturması raporunda belirtiliyordu."

Yetkililer, özellikle siyasi olaya adı karışmış kişiler hakkında tutulan fişlerin korunmasının sürecini bildirdiler. Bu durumda siyasi suçlara adı karışanların durumlarının tartışma konusu olmaya devam edeceği öne sürüldü. Hukukçular, siyasi bir olaya adı karışanların güvenlik soruşturmalarında da geriye dönük on yıl ilkesinin uygulanması gerektiği görüşünü savundular. Hukukçular, "siyasi suça adı karışıpta mahkemeden beraat etse bile, eldeki fişler mağduriyete neden olacaktır. Mahkemelerin beraat ettirdiği kişilerin idarece tutulmuş, raporlara dayanılarak işe alınmalarını yasalara aykırıdır" şeklinde konuştular.

Emniyet yetkilileri, güvenlik soruşturmalarında adli takibata uğramamış kişiler hakkında tutulan fişlerin imhası kararından yaklaşık 350 bin kişinin yararlanacağını belirterek, "bunların çoğunluğunun 6136 sayılı ateşli silahlar kapsamına giren suçlardan dolayı fişlenenler olduğunu" bildirdiler. Yetkililer, "ayrıca, adı suçlar kapsamına girenlerinde bu yönetmelik değişikliğinden yararlanacağını" açıkladılar.

Madde 23-24: Herkesin çalışma, işini özgürce seçme, adil ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.

*** Herkesin hiç bir ayırım gözetmeksizin eşit işe eşit ücret almaya hakkı vardır.**

*** Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gereğinde başka toplumsal korunma yolları ile desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücret hakkı vardır.**

*** Herkesin çıkarını korumak için sendika kurmaya yada sendikaya üye olma hakkı vardır.**

*** Herkesin iş saatlerinin makul ölçüde sınırlandırılması ve ücretli dönemsel tatiller dahil dinlenme ve boş zamanlara hakkı vardır.**

Türkiye'de yağın ve sürekli işsizlik hemen her dönemde var olmakla birlikte, 12 Eylül 1980'den sonra hızla artmış ve dayanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Bugün resmi istatistiklerde % 16-20 arasında görünen ve yaklaşık 6-7 milyon kişiyi kapsayan işsizlik, gerçekte çok daha fazladır. (% 30-32 arası) bu rakkam açık işsizleri göstermektedir. Mevsimlik ve gizli işsizlikte ülkede çok yaygındır. İşsizlik toplumsal yaşamı olumsuz şekillerde etkilemekte ve

ülke toplumsal olarak hızla uzakdoğu ve Latin Amerika ülkelerine benzer hale gelmektedir.

İntaharlar, açlık, uyuşturucu, kumar, cinsel dejenerasyon, v.b hergün artarak devam etmektedir.

Ülkede işsizliğe karşı hiçbir korunma önlemi yoktur. Bu nedenle ülkedeki insanlar büyük bir umutsuzluk içindedirler. Ve iş bulabilmek için akılalmaz yöntemlere başvurmaktalardır. Örneğin: Bugün ülkedeki toplam çalışabilir nüfusun yaklaşık % 15-20'sini oluşturan 2,5 milyon Türkiyeli yabancı ülkelerde çalışmak zorundadır. Ülke insanları işsizlik nedeniyle Kanada'dan Avustralya'ya, Almanya'dan Çin'e kadar hemen dünyanın her ülkesinde iş aramaya ve çalışmaya gitmektedirler. Bu yönüyle Türkiye dünyada tek örnektir. İnsan haklarına aykırı olan bu duruma derhal son verilmeli, ülkede yaşayan insanlara insanca yaşam koşulları sağlanmalıdır.

Ülke sanayii çok zayıftır. Teknoloji geridir. Çalışma koşulları çok kötüdür. Bu nedenle iş kazalarından ve meslek hastalıklarından her yıl binlerce işçi yaşamını yitirir. Özellikle iş kazaları tam anlamıyla birer cinayet haline gelmiştir. Çünkü hiç bir güvenlik önlemi bulunmayan ilkel işyerlerinde işçiler 10-12 (bazen daha fazla) çalışmak zorundadırlar ve bu durum kazaların başlıca nedenidir.

Ülkede emeklilik yaşı 50-55 olmakla birlikte, ağır ve kötü çalışma koşulları nedeniyle pek az insan bu yaşa kadar çalışabilmekte, çoğu işçiler bu yaşa ulaşmadan sakat yada hasta olmakta ve çalışma gücünü yitirmektedirler.

Ülkede ücretler çok düşüktür. Bir kıyaslama yaparsak; Bir Avrupa ülkesinde ortalama bir günlük ücret 100-150 DM arasında değişirken Türkiyede 3-5 DM'dir. Görüldüğü

gibi ücretler asgari yaşam koşullarını sağlamaktan çok uzaktır. Bu duruma birde hergün paranın satın alma gücünü düşüren enflasyonu ve keyfi olarak yapılan zamları eklersek, ücretlerin gerçekte hiç bir şeyi ifade etmediği kendiliğinden anlaşılır.

İnsanlık onurunu korma mücadelesinin yılmaz savaşçısı Didar Şensoy'un cenaze töreni.

Ülkede satın alma gücü ve gerçek ücretlerde özellikle 1980'den sonra büyük düşüşler olmuştur. Bu ülkede izlenen ekonomi-politikaların doğal bir sonucudur ve hükümet bu durumu savunmaktadır.

Sendika kurma, üye olma.... İşte sürekli ihlal edilen bir temel insanlık hakkı. Dernek ve parti kurma yasakları sendikal alanda da devam ediyor. Ülkede 12 Eylül 1980'den sonra (yani 5 kişilik Askeri Cunta'nın yönetime elkoymasından ve onun devamı Özal Hükümeti'nden sonra) ülkede işçilerin sendikalarda örgütlenmesi ve sendikalara üye olması hemen hemen durmuştur.

12 Eylül 1980'de başta DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) olmak üzere mevcut sendikaların hemen tümü kapatılmış, üyeleri ve yöneticileri hakkında davalar açılmış pek çok sendika yöneticisi ve üyesi tutuklanıp ağır hapis cezalarına çarptırılmış, sendikaların her çeşit maddi mal varlığına elkonmuştur.

Sendikalara yönelik bu saldırıda TÜRK-İŞ'e (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) özel bir uygulama yapılmış, bu sendika saldırının dışında tutulmuştur. TÜRK-İŞ sağcı ve gerici bir yönetime sahip Konfederasyondur. 12 Eylül'den sonra kurulan kukla Bülent Ulusu hükümetine genel sekreteri Sadık Şide'yi bakan olarak vermiştir.

Askeri Cunta iş ve sendika yasalarını değiştirip işçilerin

sendikal hak ve özgürlüklerini yok ederken TÜRK-İŞ genel sekreteri bakanlık yapıyordu ve tüm kararların altında imzası vardı.

Bugün ülkede sendikal işçi sayısı yaklaşık 2 milyondur. Oysa bu rakkam 12 Eylül 1980'den önce yaklaşık 6 milyondur. Artan nüfus da düşünüldüğünde sendikal haklara yapılan saldırının boyutu daha iyi anlaşılır.

Toplu sözleşme ve grev hakkı da önemli oranda kısıtlanmıştır. Öyle bir yasal çerçeve çizilmiştir ki, neredeyse grev yapmak olanaksızdır. Durumu anlatabilmek için şunu belirtelim, örneğin: Grev sırasında işveren dışarıdan işçi getirip çalıştırabilir.

Ayrıca toplu sözleşme düzeni haksızlıklarla doludur. Çeşitli gerekçelerle çok sayıda iş kolunda -Petrol, Askeriye, Haberleşme, Eğitim, Sağlık v.b- toplu sözleşme ve grev yasakları vardır. Grev erteleme ve yasaklama konusunda hükümetin çok geniş yetkileri vardır.

Yüksek Hakem Kurulu (YHK) 12 Eylül 1980'den sonra oluşturulan bu kurum hemen tüm sözleşmeleri işveren lehine çözümlenerek fiilen işçiler aleyhine faaliyet gösteren bir zorba kurum olarak varlığını devam ettirmektedir.